

SOMLÓ-HEGY ÉS KÖRNYÉKE

**A MIKROTÉRSÉGI SZINTŰ TELEPÜLÉSTERVEZÉS MÓDSZERTANÁNAK KIDOLGOZÁSA
(KUTATÁS)**

SOMLÓ-HEGY ÉS KÖRNYÉKE MIKROTÉRSÉG
(Doba, Somlójenő, Somlószőlős, Somlóvásárhely)
FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

A MIKROTÉRSÉGI SZINTŰ TELEPÜLÉSTERVEZÉS MÓDSZERTANÁNAK KIDOLGOZÁSA (KUTATÁS)

ELSŐ MINTATERÜLET: SOMLÓ-HEGY ÉS KÖRNYÉKE MIKROTÉRSÉG

DOBA, SOMLÓJENŐ, SOMLÓSZŐLŐS ÉS SOMLÓVÁSÁRHELY FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

Kedvezményezett:

Völgyzugoly Műhely Kft.
2083 Solymár, Bimbó u. 20.
8174 Balatonkenese, Bajcsy-Zs. u. 55.
Tel.: 20-9138-575

Partner Iroda:

Környezetterv Kft.
1029 Budapest, József A. u. 53.
2484 Agárd, Tél u. 57.
Tel.: 20-9138-400

Kutatás vezető:

Ferik Tünde - okl. építészmérnök
vezető településrendező tervező TT1 12-0130/06
(Völgyzugoly Műhely Kft.)

**Megbízott külső
szakértő:**

dr. Laposa József - táj- és kertépítész mérnök
Vezető településrendező tervező TT1 - 01 - 5032/02
Vezető területrendező tervező TR-1 01-5032/01
(Környezetterv Kft.)

Hegyi Róbert - településmérnök

Munkatársak:

Bajnóczi Gabriella - okl. környezetgazdálkodási agrármérnök
Kéthelyi Márton - okl. tájépítész mérnök
Südi Beáta - építészmérnök
Szilágyi Hajnalka - okl. táj- és kertépítész mérnök



Készült a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal (NKTH) és a Kutatás-fejlesztési Pályázati és Kutatáshasznosítási Iroda (KPI) támogatásával, melynek forrása a Kutatási és Technológiai Innovációs Alap

2008. augusztus

somlo_konc_jav_080809.doc

TARTALOMJEGYZÉK

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	3
SOMLÓ JÖVŐKÉP.....	5
JÖVŐKÉPET MEGHATÁROZÓ FEJLESZTÉSI IRÁNYOK	6
2. ELŐZMÉNYEK	9
MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZ.....	11
3. VIZSGÁLATOK ÖSSZEGZÉSE.....	12
3.1. HELYZETELEMZÉS.....	12
3.2. A MIKROTÉRSÉG ADOTTSÁGAI SWOT ANALÍZISBEN ÖSSZEFOGLALVA	17
MIKROTÉRSÉGI KONCEPCIÓ	22
4.1. SOMLÓ JÖVŐKÉP.....	23
4.2. JÖVŐKÉPET MEGHATÁROZÓ FEJLESZTÉSI IRÁNYOK	24

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Előzmények

A Völgyzugoly Városrendezési Iroda a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal (NKTH) és a Kutatás-fejlesztési Pályázati és Kutatáshasznosítási Iroda (KPI) támogatásával a településtervezés megújulására irányuló „A mikrotérségi¹ szintű településtervezés módszertanának kidolgozása” kutatási pályázatot nyert.

A kutatási pályázat egyik mintaterülete a Somló hegy és környéke, ahol a Völgyzugoly Műhely Kft a Környezetterv Kft-vel közösen készíti az érintett települések rendezési terveit. A hagyományos tervezési metodikával készülő tervekkel párhuzamosan készül egy újszerű, a térségi szemléletet előtérbe helyező Mikrotérségi Szerkezeti Terv és egy Mikrotérségi Építési szabályzat, mely tervek megalapozásául jelen **Mikrotérségi Fejlesztési Konceptió** szolgál.

Bevezető

A Somló hegy és térsége országos jelentőségű természeti és gazdasági érték, amely kulturális, történeti, turisztikai, tájésképítési és nemzetgazdasági jelentőséggel bír. A **Somló és szűkebb térsége** tájképileg, természetileg és gazdaságilag **egységes mikrotérséget** alkot, ám a XX. sz. második felében kialakult közigazgatási és közlekedési kapcsolatok ezt a természetes földrajzi, gazdasági, történeti egységet jelentősen **megbontották**. Részben e széttagoltság eredményeképp a táji, ökológiai és kulturális, termelési hagyományokban gazdag Somlói mikrotérségre az elmúlt évtizedekben a népesség elöregedése, fogyása, a gazdasági teljesítmény visszaesése, a foglalkoztatottak számának csökkenése, a gazdasági turisztikai fejlesztések elmaradása volt jellemző. A csekély önálló gazdasági potenciállal rendelkező és közigazgatásilag, és a szolgáltatások terén is széttagolt Somló-térség ma a globalizáció adta gazdasági környezetben, a regionális gazdasági szerkezet átalakulása, a rekreációs, üdülési szokások megváltozása következtében kifejezetten **kiszolgáltatót a mikrotérségen kívüli folyamatoknak**. Ez a jelenlegi állapot nem a mikrotérség kedvezőtlen adottságai illetve lehetőségei miatt következett be, hanem azért mert évtizedek óta **nem sikerült a Somló és környéke igazi értékeit felmutatni** és azokat úgy fejleszteni, hogy az a folyamatos gazdasági haszon mellett további fellendülést generáljon.

E mikrotérségi fejlesztési koncepció **célja**, hogy összegyűjtse, felsorolja mindazokat a **fejlesztési irányokat** és célokat amelyek elérése az elkövetkezendő 5-10 évben a mikrotérség számára létfontosságúak. Így a mikrotérségi fejlesztési koncepció **alapot ad a jövőbeni fejlesztések** és a konkrét döntések meghozatalához valamint **lehetőséget nyújt** a Somlói- mikrotérség egyedi érdekeinek a régiós ill. ágazati programokban, **pályázatokban való érvényesítéséhez**. Ugyanakkor a Somlói-mikrotérség **Önkormányzatai, gazdasági szereplői, a civil szervezetek** számára is iránymutatást ad és felkínálja részükre az **összefogás, a gazdasági és közösségi együttműködés** lehetőségét.

A mikrotérségi fejlesztési koncepció a Somló-hegy és környezetének **adottságaiból következően** gazdaságfejlesztési, foglalkoztatási, szőlőtermelési-borászati, turisztikai - kiemelten borturisztikai-, hagyományos mezőgazdasági termelés, kézművesség, környezet-, természet- és tájvédelmi, infrastruktúrafejlesztési valamint a kulturális, történeti és épített értékek megőrzését valamint az identitástudat növelését szolgáló **eszközöket fogalmaz meg**.

E mikrotérségi koncepció alapelve a Somló-környéki települések, a Somló-hegyen **gazdálkodók összefogása, integrációja** még akkor is, ha a mai társadalmi és rövidtávú gazdasági érdekek más irányba mutatnak. Ezt a koncepciót a helyi érdekeltek önkormányzatok, képviselőtestületek, gazdasági szereplők, civil szervezetek bevonásával készítettük. A koncepció alapjául szolgáló helyzetelemzés, a SWOT analízis a négy hegyi Önkormányzat közös ülésén megfogalmazottak alapján készült. E közös helyzetértékelésen alapszik a koncepció lényegét alkotó **jövőkép**, amely alapja minden további, fejlesztési, tervezői, pályázati munkának.

¹ **Mikrotérség:** Közel azonos táji, természeti, gazdasági és ökológiai adottságokkal rendelkező szomszédos települések együttese, ahol az azonos adottságok alapján azonos fejlesztési elképzelések és irányok fogalmazhatók meg, s a fejlesztés során azonos, egymással összhangolt megoldások alkalmazhatók.

A Somlói- mikrotérség fejlesztésének irányelvei

A mikrotérségi koncepciót a természeti, gazdasági, társadalmi **adottságok részletes értékelése** alapján az **EU területpolitikai irányelveit** figyelembe véve fogalmaztuk meg.

Fenntarthatóság:

A Somlói-mikrotérség, mint szerves, **egységes természeti, környezeti, gazdasági egység-fejlesztését a fenntartható fejlesztés elvei** szerint kell megvalósítani. A gazdaság fontos, de nem mindenek feletti szempontjai mellett ugyanolyan fontos a természeti, táji, épített értékek és a még élő, vagy feléleszthető szokások, hagyományok fenntartása, fejlesztése. Amint a fejlesztések többsége ez is csak a helyi társadalom tagjainak közreműködésével valósítható meg.

Versenyképesség:

A Somlói-mikrotérség jelen infrastrukturális, közlekedési, gazdasági és szolgáltatási adottságaival **nem versenyképes**. A fejlesztési koncepcióban megfogalmazott javaslatok azt célozzák, hogy a Somlói-mikrotérség mind lakóhelyként, mind turisztikai célterületként, mind befektetési- gazdasági szempontból **vonzó legyen**, és a somlói borkultúra, borturizmus fejlesztésével egy **Közép-európai ismertségű mikrotérséggé fejlődjön**.

Partnerség

A gazdaságilag gyorsan változó környezetben az Állam és az Önkormányzatok térségfejlesztő szerepe **visszaszorult** és legjobb esetben is csak a koordinációig, a szereplők felismeréséig terjed. Ezért kiemelkedő fontosságú a Somlói-mikrotérség szempontjából az, hogy térség fejlesztésében a tervek, a koncepciók formálásában is egyre **nagyobb szerepet kapjanak** a fejlesztéseket ténylegesen megvalósító **gazdasági szereplők**, illetve a fejlesztéseket segítő, ösztönző de egyúttal ellenőrző, felügyelő civilszervezetek. A koncepcióban javasolt **Somló-Tanács** létrehozása, amelynek feladata az említett szereplők közötti **összhang megteremtése** és a Somlói-mikrotérség kivételes adottságaihoz méltó fejlesztések elősegítése.

Területi harmónia

Rendkívül fontos, hogy a Somlói-mikrotérség, ahol a jövő a természetközeli tájhasználat, a hagyományos építészeti kultúra megőrzésére, a kiváló, egyedi minőségű természetes borok termelésére és a különleges táji adottságokra és a sajátos borra épülő borturizmus fejlesztésére kell hogy épüljön, ott a táj minden eleme, a települések lakóterülete, a gazdasági és rekreációs területek, a szőlőhegy egyaránt a **harmónia jegyében fejlődjön**. Ez a harmónia azt is jelenti, hogy a pannon táj jelképének is tekinthető **Somló-hegy esztétikailag megújul**. Jelenti azt is, hogy a mikrotérség lakosai és az idelátogató turisták illetve az itt birtokkal rendelkezők, azaz a helyi szolgáltatásokat igénybe vevők között is megteremtődik a harmónia, és jelenti a legfontosabbat, hogy a hegyet birtokló **négy település** nem alá- és fölérendeltségben, hanem **egyenlő társként**, méltóságban, harmóniában **szolgálja** és élvezi a **mikrotérség fejlődését**.

Identitásépítés

A társadalmi identitás lényege a szülőhelyhez, szülőföldhöz, otthonhoz, az adott **térséghez való kötődés**, amely a térségfejlesztésben mindeddig alulértékelt tényező volt. Valójában az adott helyhez való tartozás a **térségfejlesztés egyik legerősebb** - még ha pénzben és materiális javakban ki nem fejezhető - **erőforrása**. A somlói települések lakossága, a szőlőbirtokkal rendelkezők többsége jelentős mértékben kötődik a Somlóhoz, a Somlói-mikrotérséghez. Ez a rejtett, s csak időnként - búvópatakként- feltörő kötődés, energia egy- egy jól megválasztott fejlesztési cél, vagy az odatartozást erősítő rendezvény kapcsán jól érezhető, és a széttagoaltság ellenére ez a somlói-kistérség legerősebb fejlesztő eleme. Ezért szerepel a koncepció kiemelt céljai között az identitástudat fejlesztése és a létező és ható somlói szellemiség megőrzése.

A Somlói-mikrotérség helyzete, főbb jellemzői

A mikrotérségi fejlesztési koncepciót az egyes települések részletes vizsgálataira alapoztuk, de az adatokat térségi szemlélettel értékeltük és egészítettük ki. **Kiemeltük**, rendszerbe foglaltuk azokat az adottságokat, a **településeken túlmutató kapcsolatokat**, összefüggéseket amelyek az egész mikrotérségre hatással vannak. Külön hangsúlyt kapott a **Somló-hegy - mint a mikrotérséget meghatározó, összetartó elem** - részletes vizsgálata abból a célból, hogy a koncepcióban ezt a meghatározó szerepét szakszerűen, jövőt szolgálóan tudjuk megragadni.

/A vizsgálat összefoglalója jelen koncepció" Vizsgálatok összegzése ill. a SWOT analízist ismertető fejezetben található./

A Somlói-mikrotérségre vizsgálataink alapján az alábbiak jellemzőek:

- Természeti, táji **értékekben**, kulturális, történeti emlékekben **gazdag terület**;
- **Kiváló ökológiai adottságú**, elsődrendű száraz fehérbort termő szőlőhegy;
- A **gazdaság visszafejlődőben** van, a turizmus ágazat nem erősödött meg, elsősorban a szálláshelyek ill. az egységes "Somlói turisztikai termék" hiánya következtében;
- A **foglalkoztatottság** egyes településeken nem éri el az országos - igen kedvezőtlen - átlagot sem;
- A települések lakosságára az **előregedés** jellemző, a tanult, képzett fiatalok elvándorolnak és különösen Somlóvásárhelyen jellemző a **roma népesség növekedése**;
- **Kedvező változás** az elmúlt tíz évben a Somló-hegyi szőlőművelés megújulása, a **művelt szőlőterület növekedése** ám ez a kedvező változás a hegy legfelsőbb 30%-án jellemző. A Somló többi területén a nagymértékű elaprózottság ill. a gazdák előregedése következtében rövidesen jelentős gondok várhatóak, és a mainál jóval több lesz a műveletlen terület. Ez, amennyiben bekövetkezik rendkívüli mértékben rontja majd a Somló-hegy és az egész mikrotérség versenyképességét, turisztikai vonzerejét. Ezért **fontos** a jövő szempontjából a koncepcióban szereplő, az **arányos birtokszerkezet kialakulását**, a családi pincészetek fejlesztési lehetőségeit biztosító, ösztönző **szabályozás** hangsúlyozása;
- **Visszahúzó erő a széttagolt közigazgatás** - a mikrotérség négy települése három körjegyzőséghez tartozik/!!!/- ezért a települési és mikrotérségi fejlesztések összehangolása rendkívül alacsony hatékonyságú;
- és kifejezetten **gyenge a partnerek közötti együttműködés**.

Somló jövőkép

Somló-hegy és környéke legyen egy **egyedi**, a **történeti, táji és természeti értékeit** vállaló, azok **megőrzésére és fenntartására** figyelmet és munkát fordító terület, ahol a **gazdaság alapja** a hagyományokon alapuló korszerű **szőlészet, borászat, borturizmus** hármassága, valamint a hagyományos tájhasználaton alapuló fejlesztések. E gazdasági területek fejlesztéséhez kapcsolódva fejlődnek a termelés egyéb, egyedi minőséget adó jellemző formái: biotermesztés, őshonos növények termesztése, őshonos állatok tartása, egyéb tájspecifikus termékek előállítás, erdőgazdaság, vadászat, fafeldolgozás.

A Somló-hegyen **nem cél a tömegtermelés**, a tömegturizmus, a hegy és környékének túlzott terhelése, hisz a hegy méreténél fogva sem alkalmas ezen igények kielégítésére. A Somló-hegy egy olyan terület, ahol a több évszázados tájhasználat, a jó minőségű, igényes fogyasztót megcélzó, **nagyminőségű bor** mellé **színvonalas, igényes szolgáltatások** is társulnak, így biztosítva az összhangot, feltámasztva újra a Somló-hegy - elmúlt évszázadban elveszett - hírnevét.

A Somló hegy a jövőben az a terület, ahol a turisztikai ágazatok közül a **borturizmus** elsődlegességét hangsúlyozva, annak kiegészítéseként a komplex turisztikai kínálati paletta valósul meg; a történelmi, a bakancsos, a lovas, az egyházi, a kerékpáros és a hegy környéki kastélyok bevonásával a fitness-wellness-konferencia turizmus területén. A kastélyok különleges adottságait, a sajátos hangulatú népi lakóházak vonzerejét hasznosítva, különböző szolgáltatásokkal összekötve, különböző célcsoportokat kielégítő, nagylétszámú szállásférőhely létesül.

Somló-hegy és környékén élők felismerik a történelem, a múlt jelentőségét, s óvják, őrzik ennek **szellemi, művi és természeti örökségét**:

- ahol a szellemi örökség elemeit a jövőben is fel lehet ismerni a gazdálkodásban, s ez a szellemiség áthatja mindennapi gondolkodást, öröklődik a fiatalabb nemzedékekre;

- ahol az épített örökség számbavétele, védelme, funkcióval való megtöltése, mindennapos használata mellett az új épületek építését is egyfajta igényesség, a tájjal való összhang jellemzi;
- ahol a természeti és táji értékek megőrzésével és védelmével történnek a fejlesztések
- ahol esztétikai, környezeti megújulásra is képes a hegy;
- ahol a fejlesztések a különleges szellemi örökség kiteljesedését is szolgálják.

A Somló-környék az a terület, ahol az ott élők és tevékenykedők felismerik, hogy az önálló gazdálkodásra, energiaellátásra, környezetkímélő gazdálkodása való törekvés, a közös előírások, szabályok helyi érdekeket, a hegy és a mikrotérség kedvezőbb jövőjét szolgálják.

A Somló hegy az a terület, ahol a fejlődés alapját a megfelelő **infrastrukturális szolgáltatások** jelentik. Különleges fontosságú, hogy az útépités, közművesítés, vízellátás, csatornázás, elektromos hálózat fejlesztése a hegy gazdasági fejlődését, esztétikai megújulását segítse, de oly módon, hogy a történeti és hangulati értékek megmaradjanak. A hegy üdülőházakkal történő beépülését meg kell akadályozni és az infrastrukturális fejlesztéseknek elsődlegesen a szőlőtermesztést, borászatot, borturizmust, a somlóiságot kell kiszolgálni.

Somló-hegy és környéke az a terület, ahol felismerik, hogy az **összefogás és a bizalom** jelenti a fejlődés alapját. A hegyet körülvevő települések együttes gondolkodása és közös munkálkodása mellett a hegy vállalkozói, civil szervezetei is azonos célrendszer mellett, egymást segítve, egymás munkáját kiegészítve tevékenykednek a közös jövő megvalósításán.

Jövőképet meghatározó fejlesztési irányok

A jövőkép megvalósítása érdekében **önállóan működő, fenntarthatóságra törekvő mikrotérséget** kell kialakítani a somló településeknek, hogy összefogással a lehető legjobban **lecsökkentsék** a környező városoktól való **függőséget** igazgatási, egészségügyi, szociális, oktatási továbbá gazdasági területeken, s így erősödjenek a partnerségi kapcsolatok a jelenleg érzelhető „alárendeltségi” viszonyok helyett. Mindehhez szükség van a mikrotérség értékeinek a **felismerésére**, a települések közötti szoros **együttműködésre**, a feladatok helyes **megosztására**, és a közös igazgatási egység megteremtésére.

A négy település mindegyikének meg kell találnia a szövetségen belüli **egyedi arculatát**, hogy bár együtt fellépve, saját egyediességüket is bemutatva **erősítsék egymást**, melyre alapozni kell a települések gazdasági, turisztikai, fejlesztéseit.

Doba a négy település közül legyen az, amely az **épített és természeti értékek védelmét**, bemutatását tekinti elsődleges feladatának - falukép felújítás, Erdődy-kastély, kastélypark és halastó-rendszer felújítása. Ezzel párhuzamosan az igényes, minőségi bor, a hegy szellemiségéhez kötődő **kultúra és gyógyturizmus** kiszolgálását, valamint a nagykiterjedésű mező- és erdőgazdasági területen termelt **egyedi termékek készítését tűzi ki célul**.

A mikrotérség gazdasági, intézményi és szervező központjával együtt élő **Somlójenő** a kikapcsolódás, a **családiás falusi nyaralás** és bizonyos környezetkímélő gazdasági és kereskedelmi tevékenység befogadására alkalmas település, mely befogadja a letelepülni igyekvő családokat. A tervezett közlekedési fejlesztések feltehetően tovább erősítik gazdasági szerepét, tovább erősíti jó infrastrukturális adottságait, és a Vásárhellyel való szoros együttműködés a jövőben még szorosabbá válik.

Somlószőlős gazdasági és turisztikai fejlesztését a **jellegzetes falukép megőrzésére**, a **Zichy-kastély** turisztikai hasznosítására, a **lovassport-terület** kihasználására, a szőlőművelés mellett a falusi üdülésre és a minőségi sportolásra lehet alapozni.

Somlószásrhely a mikrotérség történelmi és gazdasági központja volt évszázadokon keresztül. Ez a szerepe a kitűnő közlekedési kapcsolatai (vasút, 8 sz. főút, tervezett M8 autópálya) következtében erősödni fog, s a **Somló-kapujává** válhat, s bizonyos értelemben **Somló-központ** szerepet kell hogy betöltsön. Az intézmények és a Somló fejlődését szolgáló gazdasági területek, illetve egyéb turisztikai, borgazdasági (új szálloda, pincészetek, egyéb borpanziók, rendezvénytér stb.) fejlesztések is Vásárhely területén valósulhatnak meg.

A Mikrotérség fejlesztésének prioritásai, s ahhoz tartozó legjelentősebb programok:

PRIORITÁS	PROGRAM
1. Szőlészet és borászat, mint a Somló-hegy és környékének gazdasági húzóágazata	1.1. Arányos birtokszerkezet kialakítása
	1.2. Minőségi bortermelés
	1.3. A Somló bor- és borvidék marketingje
	1.4. Egyéb gazdasági ágazatok fejlesztése, megtartása
2. Táj, természeti értékek védelme, a védelmet figyelembe vevő fejlesztések	2.1. Somló Tájvédelmi Körzet fejlesztései
	2.2. Természetközpontú vízgazdálkodás kialakítása
	2.3. Somló - Marcal-mente Natúrpark létrehozása
	2.4. Történeti táj kijelölése
3. Épített értékek	3.1. Épített értékek védelme, a védelmet figyelembe vevő fejlesztések
	3.2. Esztétikai megújulás
4. Turizmus fejlesztése	4.1. Borturizmus
	4.2. Turisztikai kínálat szélesítése a hegyen és a környéken
	4.3. A szolgáltatás minőségének a javítása
	4.4. Turisztikai marketing
5. Élhető Somló-hegy és vidéke	5.1. Infrastruktúra fejlesztése a hegyen
	5.2. Infrastruktúra fejlesztése a mikrotérségben
	5.3. Vonzó lakókörnyezet kialakítása
	5.4. Településszintű ellátás, szolgáltatások javítása
	5.5. Közösségi élet, kapcsolatok szervezése
	5.6. Működtetés
6. Térségi, mikrotérségi összefogás, kapcsolatok	6.1. Összefogás, igazgatási kapcsolatok racionalizálása
	6.2. Egyéb települések közötti kapcsolatok erősítése
	6.3. Civil szervezetek
	6.4. Összefogás Somló-fejlesztéséért; Somló Tanács létrehozása
	6.5. A Somló térségében érintett LEADER csoportok párbeszédének segítése
7. Somló-hegy és környékének ismertsége - marketing	7.1. Bor- és borvidék marketing tevékenység
	7.2. Turisztikai marketing

A koncepció időszerűsége és újszerűsége:

A Somló térségére **15 évvel ezelőtt**, egészen más gazdasági és társadalmi viszonyok és egészen más "jövőképek" tudatában már **készült területfejlesztési koncepció**. Az azóta **bekövetkezett változások**, a globalizáció, az EU-s meghatározottság illetve a klímaváltozás érezhető hatásai módosították, **újrafogalmazták a fejlesztési lehetőségeket**. Természetesen vannak változatlan, állandó elemek mint a szőlőtermesztés megújítása, a rossz minőségű hegyi utak felújítása, a vízrendezés megoldása, a táji- természeti és épített értékek védelme, de vannak az EU tagságból, valamint a minőségi turizmus növekvő igényeiből következő új elemek is.

A koncepció **alapelvként fogalmazta meg** pályázatok, befektetők idevonzása révén a **Somló térség önálló fejlesztési potenciáljának megteremtését**. Ez a megállapítás nemcsak a mikrotérség területére hanem a Nagyalásony, Noszlop, Devecser, Tüskevár települések által körbehatárolható, jellemezhető tágabb somló térségre vonatkozik.

A mikrotérség rövid-, közép- és hosszútávú **fejlődésének a kulcsa a szoros együttműködés** az Önkormányzatok, a gazdasági vállalkozók, a civilszervezetek, a megye és a régió képviselői között, akik hajlandóak és képesek tenni a koncepcióban megfogalmazottakért, illetve a térség felemelkedéséért.

2. ELŐZMÉNYEK

Irodánk a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal (NKTH) és a Kutatás-fejlesztési Pályázati és Kutatáshasznosítási Iroda (KPI) támogatásával, melynek forrása a Kutatási és Technológiai Innovációs Alap a Közép-Dunántúli Régió pályázatán a településtervezés megújulására irányuló kutatási pályázatot nyert.

A pályázat témája: **A mikrotérségi² szintű településtervezés módszertanának kidolgozása**, azaz a településtervezés települési szintről mikrotérségi szintre történő áthelyezés lehetőségének vizsgálata, általános tapasztalatok és mintaterületek vizsgálatával, s a tervezési szint áthelyezés indokoltságának értékelése, a szükséges jogszabályi háttér rendezésére vonatkozó javaslat elkészítése.

A kutatás 2007 augusztusában kezdődött, és 2008 novemberig tart.

A munka megalapozására az elmúlt évben megvizsgáltuk a **településtervezés jelenlegi gyakorlatát**, ennek keretében összefoglaltuk a mai településtervezés elméleti, jogszabályi alapjait és bemutattuk a tervezési gyakorlat általános, illetve a rurális - jellemzően aprófalvas - térségekben jelentkező problémáit.

A következő feladat a tervezési **mintaterületek kiválasztása** volt.

Az elfogadott munkaterv szerint a vizsgálatot és az új módszertan kidolgozását nemcsak elméleti kutatással, hanem két konkrét mintaterület - a tervezési metodika megújításához szükséges mértékű - vizsgálatával végezzük el.

Az egyik mintaterületként egy olyan terület került kiválasztásra, ahol a kutatásban résztvevő tervezők (Völgyzugoly Műhely Kft. és Környezetterv Kft.) jelenleg is településtervezési tevékenységet folytatnak s már a településtervezés során kísérletet tesznek a térségi szintű fejlesztési igények összehangolására, s tervben való megjelenésére, s ezt a tevékenységet próbálják kiterjeszteni a kutatás adta lehetőségek kihasználásával úgy, hogy a terv eredményeként egy közös koncepció, közös szerkezeti terv, valamint a térségi szempontokat is tartalmazó közös szabályzati javaslat jöjjön létre. (Somló)

A másik mintaterületként egy olyan terület került kiválasztásra, ahol a települések táji, természeti, gazdasági adottságai hasonlóak, s így feltételezhetően hasonló a jövőképük, fejlesztési elképzeléseik, ám ezen elképzelések összehangolása nem történt meg. A települések külön szabályozási tervet készítettek - közös koncepció és közös szerkezeti terv nélkül - saját belátásuk szerint, saját fejlesztési elképzeléseik alapján. (Káli medence)

A munka célja:

Jelen munka az első mintaterületre a **Somló-hegyre és környékére mikrotérségi szerkezeti terv és mikrotérségi fejlesztési koncepció**, mely munkarészeket a korábban elkészített vizsgálatokra alapoztuk.

A **vizsgálat, helyzetértékelés** során az egyes településrendezési tervek vizsgálataira támaszkodtunk, de az adatokat mikrotérségi szemlélettel átvértékeljük és kiegészítettük. Kiemeltük, s rendszerbe foglaltuk azokat az adottságokat, azokat a településeken túlmutató kapcsolatokat, összefüggéseket, melyek nem csak egy-egy település határán belül éreztetik hatásukat, hanem az egész mikrotérségre hatással vannak.

Külön hangsúlyt kapott a mikrotérséget meghatározó, a területet összetartó **Somló-hegy** részletes vizsgálata, abból a célból, hogy a hegy meghatározó összetartó szerepe és vonzereje megmaradjon és fejlődjön.

² **Mikrotérség:** Közel azonos táji, természeti, gazdasági és ökológiai adottságokkal rendelkező szomszédos települések együttese, ahol az azonos adottságok alapján azonos fejlesztési elképzelések és irányok fogalmazhatók meg, s a fejlesztés során azonos, egymással összehangolt megoldások alkalmazhatók.

Kiemelt szempont volt a helyzetértékeléskor, hogy levonhatók legyenek olyan általános következtetések, melyek hozzásegítenek más mikrotérségek összetartó erejének elemzéséhez, s ezen keresztül növeléséhez is.

Összefoglalva: a részletes vizsgálatok és értékelések fő célja, hogy a jelen fázisban készülő mikrotérségi szerkezeti terv és mikrotérségi koncepció, illetve a következő fázisban készülő mikrotérségi építési szabályzat alapjául szolgáljon.

Ennek érdekében a munka során nagy hangsúlyt fektettünk a helyiekkel történő **kapcsolattartásra**. Személyesen találkoztunk a települések vezetőivel, vállalkozókkal, a civil szervezetek képviselőivel. A személyes megbeszélések mellett többször tárgyaltunk a képviselőtestületekkel is. Kiemelt jelentőségű volt a **négy képviselőtestület együttes ülése** Somlóvásárhelyen, 2007. november 15-én, ahol az Önkormányzatiság óta először megrendezésre kerülő közös beszélgetés keretében sikerült a térség fejlesztésére vonatkozó közös elveket megfogalmazni. Ez a közösen megfogalmazott és egyetértésben elfogadott Somló Kép, „Somlói önkép” a koncepció alapjául is szolgál.

Hasonló céllal hívtuk össze a **vállalkozókat és a civil szervezeteket** 2008. május 13-án. Ezen a fórumon már nem csak a célokról, jövőképről volt szó, hanem a megvalósulásról, a megvalósítás feladatairól.

A Fórum **legfőbb tanulsága** az volt, hogy a legfontosabb az **összefogás** és a **bizalom**, ami megalapozhatja a Somló fejlesztését.

A helyzetelemzések, és egyeztetések alapján elkészíthetővé vált a **Mikrotérségi szerkezeti terv és a koncepció**.

Bár a munka során figyelembe vettük az egyes települések településrendezési dokumentumait, a térségi szemlélet lehetővé tette a már korábban megfogalmazott gondolatok átstrukturálását, rendezését és kiegészítését. Ennek következtében a településenként elkészített dokumentumok tartalmánál jóval részletesebb, a térségi kapcsolatokat, összefüggéseket sokkal inkább figyelembe vevő szerkezeti terv és koncepció született.

Előre sejthető tapasztalata volt a munkának, hogy a mikrotérségi koncepció és a szerkezeti terv készítése során nem lehet megállni a mikrotérség határán. Szükségszerű a határokon átnyúló kapcsolatok és lehetőségek figyelembevétele.

Jelen dokumentáció a **Mikrotérségi koncepció**, mely egyidőben készült a mikrotérség külön kötetben dokumentált szerkezeti tervével.

A mikrotérségi fejlesztési koncepció jelen változata egy egyeztetési anyag, amely megküldésre kerül az érintett Önkormányzatoknak és egyéb szervezeteknek. Az egyeztetés során megismert, közölt vélemények alakítják tovább a koncepciót és ez alapján készíthető el az egyes települések ill. a mikrotérség szabályozási terve.

MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZ

3. VIZSGÁLATOK ÖSSZEGRZÉSE

3.1. HELYZETELEMZÉS

Települési alapadatok

Település	Doba	Somlójenő	Somlószőlős	Somlóvásárhely	Mikrotérség
Terület	2122 ha	814 ha	1946 ha	2321 ha	7203
Belterület	62 ha	46 ha	183 ha	100 ha	391
Zártkert	157 ha	58 ha	131 ha	194 ha	540
Külterület	1903 ha	710 ha	1632 ha	2026 ha	6271
Lakosság	540 fő	326 fő	710 fő	1170 fő	2746

Regionális kapcsolatok, területi adottságok

Doba, Somlójenő, Somlószőlős és Somlóvásárhely **Veszprém megye nyugati részén**, közvetlenül a Somló-hegy körül fekvő települések. A települések megyeszékhelytől, Veszprémtől 40-50, a kistérségi központtól Ajkától 15-25 km-re fekszenek.

A Somló-hegy déli lábánál fekvő települések életét nagyban meghatározza a **8. sz. főút és a 20. sz. vasútvonal**, amelyek a településeket északról kerülik. Ezeknek az elemeknek köszönhetően a két település - bár az út és a vasút elvágja a hegytől - igen kedvező közlekedési adottságokkal rendelkezik a Somló-hegy északi lábánál fekvő, Dobához és Somlószőlőshöz képest. Ez utóbbiak közel fekszenek ugyan a 8. sz. főúthoz, de Doba gyakorlatilag zsáktelepülésnek tekinthető, míg Somlószőlősen egy viszonylag kifizsgálómú út vezet át.

A mikrotérség négy települése **három jegyzőséghez** tartozik. Somlóvásárhely és Somlójenő közös körjegyzőséget alkot, Doba önálló jegyzőség, Somlószőlős pedig a Kisszőlőssel alkotott körjegyzőség központja.

A mikrotérség nem rendelkezik egységes koncepció szerint kialakított, egységes ellenőrzés alatt álló **közoktatási** tevékenységgel az északi települések Noszlopra és Nagyalásonyba, míg a déli települések gyerekei Somlóvásárhelyre járnak iskolába. Az alapfokú **egészségügyi ellátás** minden településen megoldott, magasabb szintű egészségügyi ellátást Devecser és Ajka nyújt.

A négy település az **Ajkai kistérség**, és az **Új Atlantisz Térségi Fejlesztési Társulás** tagja.

A Somló-hegy két vidékfejlesztési csoport területéhez tartozik. Somlószőlős a **Somló-Marcál-mente - Bakonyalja LEADER Akciócsoportban**, míg Doba, Somlójenő és Somlóvásárhely a **GEMARA - SOMLÓ KÖRNYÉKE LEADER Akciócsoportban** vesz részt, mely tény megnehezíti a Somló fejlesztési lehetőségeit.

Természeti adottságok

A vizsgált mikrotérség a **Pápa-Devecseri sík** kistáj délkeleti részén helyezkedik el. Az átlag 160-170 méter magas térszínből emelkedik ki a **Somló-hegy**, amely **431,4 méteres** magasságával az egész kistáj képét meghatározza.

A terület a **mérsékeltlen meleg, mérsékeltlen nedves**, kifejezetten enyhe telú éghajlati körzetbe sorolható.

A tájhasználatról elmondható, hogy az intenzív szántóföldektől az erdőig, a galérianövényzettől a lápos területekig minden megtalálható, ennek következtében az **élővilág** összetétele igen változatos.

Demográfiai jellemzők

A négy település közül Somlóvásárhelyen élnek a legtöbben, míg Somlójenőn a legkevesebben, de a mikrotérség lakosság száma összességében sem éri el a **3000 főt**.

Az elmúlt fél évszázad során a települések **lakosság száma közel felére csökkent**. Ez a folyamat Doba és Somlószőlős esetében mind a mai napig tart, ami a települések **előregedéséhez** vezet. Somlóvásárhely és Somlójenő esetében ez a folyamat az elmúlt húsz év során változott meg, amikor a bevándorlás megállította a népességszám csökkenését. A mikrotérség kedvező fekvése, megközelíthetősége, a viszonylag alacsony ingatlanárak kedvező adottságokat jelentenek a letelepedésre. Így célterületeivé váltak az elszegényedett városi családoknak is.

Ma már a településeken a roma kisebbség integrációja kiemelt feladat kell, hogy legyen, hiszen e folyamat, a roma népesség növekedése kihatással lesz a helyi társadalmak alakulására.

Mindezen bevándorlási folyamat ellenére a mikrotérségre kiszámított öregedési index (1,97) továbbra is a térség előregedését mutatja.

Gazdasági adottságok

A mikrotérségben a munkaképes korú **lakosság 56%-a dolgozik**, ami a kistérségi és megyei átlaggal megegyező. A regisztrált munkanélküliek száma 100 fő körül mozog, s népességarányosan Somlóvásárhelyen a legmagasabb a száma 36 fővel. A településekről a legtöbben Devecserre és Ajkára ingáznak helyi munkalehetőségek hiányában. Időszakos munkalehetőséget a Somló biztosít.

A gazdasági ágazatok közül kiemelkedik a **mezőgazdaság**, azon belül is a **szőlőművelés** a Somló egyedi adottságainak, kiváló termőhelyeinek köszönhetően, mely több család számára biztosít megélhetést. Az ipar a mikrotérségben elenyésző, mindössze néhány volt major területen található kisebb üzem (raktározás, fafeldolgozás, állattartás, növénytermesztés). Somlószőlős belterületén is található iparjellegű területhasználat.

A **turisztikai potenciál** szempontjából a **Somlón** megtermelt bort kell megemlíteni elsősorban, melyre alapozva feltárható lenne a mikrotérség gazdag kultúrája is, s mint területfejlesztő erő működhetne.

A mikrotérség szerkezete

A mikrotérség szerkezetének kelet-nyugati irányú legfontosabb művi vonalas elemei a **8. számú főút**, a **20-as számú vasútvonal**. Ezen kívül több mellékút és települési bekötőút található a területen. A Somló-hegyet északról kerülő **120 kV-os légvezeték**, továbbá a mikrotérségen áthaladó nagynyomású **gázvezeték** is meghatározó elemek.

A nagyobb felületű mezőgazdasági és erdőterületek mellett a tájszerkezetet jelentősen formálják a természetes vonalas elemek is, így a különböző faszorok, valamint a jelentősebb **vízfolyások**: a Malom-árok, Torna-patak, Egres-ér, Hajagos-patak és ezen vízfolyások **galérianövényzete**.

A térség meghatározó szerkezeti eleme a 432 méter magas **Somló-hegy**, illetve a hegy lábánál lévő szoknya-területek, ahol szőlőművelést folytatnak.

A települések több évszázad folyamán kialakult **nőtt települések**, ahol a szabálytalan alakú utcaserkezetet, az utóbbi ötven évben beépítésre került szabályos utcaserkezet és telekstruktúra egészít ki.

Tájhasználat

A mikrotérség tájhasználatára jellemző a nagyüzemi **szántóföldi művelés** és gazdasági célú **erdőművelés** is. A Somló hegy közvetlen környéke jellemzően szántó művelésű terület, míg a mikrotérség peremterületein (délen és észak-keleten) nagyobb erdőségeket zárják le a mikrotérséget.

A vízfolyások mentén változó szélességű galérianövényzetet találunk, a mélyebb fekvésű részekben legeltetésre alkalmas gyepterületek találhatók.

A külterületen található **gazdasági területek** egy része üresen áll, állattartó telepet Somlójenőn és Somlószőlősön, egyéb még működő üzemet Somlóvásárhely külterületén találunk.

Doba belterületétől keletre található az **Erdődy-kastély** és az azt övező egykori park - angol kert - maradványa, ahol jelenleg szanatórium működik.

A tájhasználat meghatározója a Somló-hegy. A hegytetőn a gyep és erdő-területek váltják egymást, a domboldalakon és a hegylábi területeken intenzív szőlőtermesztés folyik.

Belterületi területhasználatok

A települések a **nőtt települések** közé tartoznak, jellemzően **falusias lakóterületek**. A házak többsége az 1950-es évek előtt épült. A települések régebben kialakult részén, szabálytalan alakú telkek jellemzőek. Az újabb lakóterületeken keskeny, nem mély, szabályos alakú telkeket alakítottak ki.

Míg az **intézményi épületek** Somlójenőn és Dobán elszórva találhatók meg, addig Somlóvásárhelyen és Somlószőlősön a település központban részén egymáshoz közel települtek. Az intézményi épületek többnyire jól illeszkednek a településszerkezetbe, általában földszintesek, megtalálható azonban az utcával párhuzamos épület elhelyezés, polgáriasabb megjelenésű épület is. A szőlősi Zichy kastély kiemelkedik a korábbi területéből kialakított lakóterületekből

Somlóvásárhely a központban és Dobán a temető mellett, Somlójenőn a település déli részén, Somlószőlősön az evangélikus templom előtt található közparkként kialakított és fenntartott **zöldterület**. E mellett a közlekedési területekbe beékelődő zöldfelületeknek, s a mély telkek művelésének köszönhetően magas a zöldfelületi arány.

Környezeti állapot

A mikrotérség **környezeti állapota megfelelőnek** mondható. Egyedül a közlekedésből adódó zaj-, és porszennyezés okoz jelentős terhelést a 8 sz. főút tengelyében.

A belterületeken nem található a környezetet szennyező üzem, azonban a Somlószőlős belterületével határos majorban folyó szarvasmarha-telep szennyező forrása a településnek, elsősorban a Hajagos-pataknak és környezetének. A külterületen található vadlerakók és törmelékdeponiák.

A települések **hulladékkezelése** megoldott, azonban ugyanez nem mondható el a Somló-hegyről, ahol a szemétkelés rendkívül nagy probléma. Somlójenő külterületén van a mikrotérséget és a tágabb környezetét kiszolgáló hulladéklerakó, amelyet 2008. december után átrakóként üzemeltetnek majd.

Értékvizsgálat

Táji és természeti értékek

A **Somló-hegy Tájvédelmi Körzete** nyilvánítása a védett területen lévő földtani és kultúrtörténeti értékek, természetes erdő- és növénytársulások, védett növény- és állatfajok, jellegzetes tájképi adottságok, a táj jellegét meghatározó földfelszíni formák, a hagyományos szőlőtermesztés és borászat táji feltételeinek megőrzése, megóvása céljából történt.

Somlóvásárhelyen található a **Holt-tó**, amely **országos jelentőségű védett természeti terület**, kiemelkedő növényvilága, lápos részei miatt.

A mikrotérségben található források (Séd és Szent Márton forrás a Somló-hegyen, továbbá Gerő Forrás Somlóvásárhelyen) és kunhalmok (Dobán) **ex lege védett értékek**.

Az új **Országos Ökológiai Hálózat** a mikrotérség területén magterületnek jelöli a Somló-tetőt, az északon található dobai és szőlősi, továbbá a jenei és a vásárhelyi határba tartozó erdőket. A megyei Területrendezési terv szerint ökológiai, illetve **zöldfolyosóba tartozik** az Egres-ér, illetve a Torna-patak völgye. **Puffer területbe** sorolja a terv a Somló-hegyi Tájvédelmi Körzet platón kívüli szőlőhegyi területeit, valamint a **magterületbe** tartozó erdőket határoló mezőgazdasági területeket.

A dobai Erdődy-kastélypark egykor megyei védettség alatt álló, most helyi védelemre javasolt terület, amelynek jelenlegi elhanyagolt állapota és funkciója csak részleteiben idézi fel az egykori kertművészeti alkotást, amely azonban még ebben az állapotában is nemzetközileg számontartott kertépítészeti alkotás.

Épített értékek

A mikrotérség viszonylag gazdag **műemlékekben**. Dobán 5, Somlószőlősön 3, Somlóvásárhelyen 4, azaz összesen 12 műemléki védettség alatt álló építmény van.

A települések ősi múltját számtalan **régészeti lelőhely** igazolja. Dobán 12, Somlójenőn 8, Somlószőlősön 13 és Somlóvásárhelyen 19, azaz összesen 52 nyilvántartott régészeti lelőhely található a mikrotérségben, s ebből 6 a Somló-hegyen.

A **hegy körüli településeken**, amelyek egykori cselédfalvak voltak, még megtalálhatóak a települések ősi magjai, melyek helyi védelemre érdemesek. A múlt század első felében épült parasztházak közül azokat javasoljuk helyi védelemre a településeken, amelyek még felújítható, megőrizhető állapotban vannak. E mellett a települések kőkeresztjei, a Somlójenői templom javasolhatóak helyi védelemre.

Külön vizsgálatot és figyelmet érdemelnek a **szőlőhegy pincéi, prэшázai, szakrális emlékei**, melyek feltárása parcellánkénti felméréssel történt. A hegyen jelenleg három műemlék található, egy prэшáz, és két kápolna, melyek mellett további csaknem száz építmény védelme megfontolandó. A tájhasználati és kultúrtörténeti értékek megőrzése szempontjából elsődleges a szőlőhegyi építmények és a szőlőművelés kapcsolatának fenntartása.

Közlekedés

A mikrotérség igen jó közlekedési kapcsolatokkal rendelkezik, mivel a települések a **8-as számú főútról**, valamint a térséget észak-déli irányban átszelő **8411 j. mellékútról** elérhetők. A települések közül egyedül **Doba**, a **zsáktelepülés** van rosszabb helyzetben. A 20-as számú Székesfehérvár-Szombathely vasútvonal ugyancsak a térségen halad keresztül, vasútállomás Somlóvásárhelyen található.

Somlójenőt és Somlóvásárhelyet, valamint Dobát Somlóvásárhellyel helyi önkormányzati út köti össze.

E mellett számos térségen belüli, valamint a környező települések és a mikrotérség települései közötti kapcsolat hiányzik.

A térség életében meghatározó változást hoz majd az **M8 út** megépítése, mely a térség megközelítését jelentősen megkönnyíti majd. Feltétlenül szükséges azonban az út nyomvonalának áthelyezése Somlóvásárhelytől és Somlójenőtől délre, mivel egyébként az új út teljesen elvágja a településeket a hegytől.

A **kerékpárút** hálózat nagyon elmaradott. Mindössze Somlójenőn a 8-as út mentén található egy kb. 500 méter hosszú kerékpárút, mely biztonságos kapcsolatot biztosít a jenei és a szőlősi bekötőút között a forgalmas 8 sz. főút mellett, és egyáltalán nem megoldott a kerékpárutak és a gyalogosok átkelése a 8. sz. főúton.

Tömegközlekedés tekintetében a környező kistelepülésekhez képest a mikrotérség jól feltárt.

A **Somló-hegy** közlekedési hálózatára, útjaira a 150-200 évvel ezelőtti állapotok jellemzőek. A vízvezetés nem megoldott, az utak keskenyek és a burkolattal ellátott utak is sok helyen nehezen járhatóak. A Somló-hegyen, a **borászat és a borturizmus fejlődésének egyik legnagyobb akadálya az utak állapota és a vízrendezés hiánya.**

Közműállapot

A települések közművesítése ugyan folyamatosan fejlődik, jelenlegi közműellátására a már beépített területei számára is, csak a részleges közműellátás lehetősége biztosított. A részleges közműellátás keretében rendelkezésre áll a **villamosenergia ellátás, a gázellátás, a vezetékes ivóvíz ellátás és a vezetékes távközlés**, valamint a **nyílt árkos csapadékvíz elvezetés**, bár a csapadékvíz elvezetés nem tekinthető minden elemében megoldottnak. A települések **szennyvíz-csatornával nem rendelkeznek.**

A **Somló hegyen** a közművek közül csak a villamosenergiával való ellátás a megoldott teljes egészében, általánosan légvetékeken. Vezetékes ivóvízzel csak a vásárhelyi víztározó, valamint Dobán a hegy alsó részén lévő egyes ingatlanok rendelkeznek. A korábban jól működő csapadékvíz elvezetése a tulajdonviszonyok átalakulásával, a nagyméretű parcellázás következtében megváltozott az elmúlt évszázadban.

3.2. A MIKROTÉRSÉG ADOTTSÁGAI SWOT ANALÍZISBEN ÖSSZEFOGLALVA

A Somló-hegy és környéke mikrotérség fejlesztési koncepciójának elkészítéséhez elengedhetetlen a SWOT analízis készítése. Amellett, hogy a mikrotérség és a Somló-hegy adottságait **erősségekre** és **gyengeségekre** szétválasztva összegyűjtjük, az adottságokból adódó **lehetőségek** mellett a mikrotérséget **veszélyeztető tényezők** is feltárára kerülnek.

A SWOT analízist a települések (Doba, Somlójenő, Somlószőlős és Somlónásárhely) vizsgálati munkarészei és az arra épülő településfejlesztési koncepciók, illetve a települések vezetőivel, a képviselőtestületeivel, a jelentős vállalkozókkal, a lakossággal folytatott megbeszélések alapján készítettük. A SWOT analízis a mikrotérségi vizsgálati anyag, mikrotérségi egyeztetések illetve a környező települések vezetőivel történt megbeszélések alapján öltött végző formát.

A SWOT analízisben kiemelésre kerül, hogy a vállalkozók, a civil szervezetek, illetve a települések irányítói milyen adottságokat és tényezőket emeltek ki a Somló-hegy fejlesztése, védelme érdekében.

	ERŐSSÉGEK (S)	GYENGESÉGEK (W)
REGIONÁLIS KAPCSOLATOK, TÉRSÉGI SZEREPKÖR	<ul style="list-style-type: none"> - Somló-hegy a mikrotérségi szervezőerő; - Viszonylagos közelség az országos főútvonal-hálózathoz; - Példamutató kapcsolat Somlójenő és Somlónásárhely települések között; - Országos főút, vasút halad keresztül a mikrotérségen; - Kistérségi jó tömegközlekedési kapcsolatok. 	<ul style="list-style-type: none"> - Gyenge kapcsolat a Somló-hegy környező települései között; - Más irányba mutató közigazgatási kapcsolatok; - Térség elvesztette korábbi jelentőségét - Kevésbé ismert Borvidék - Két LEADER közösség alakult a hegyen (Somló - Marcal-mente - Bakonyalja, GEMARA SK); - Érzékelhető gazdasági különbségek, eltérő lehetőségek az északi (Doba, Somlószőlős) és a déli (Somlójenő, Somlónásárhely) települések között; - A térségi együttműködés, a szomszédai kapcsolatok fontosságát kevésbé értékelő helyi politika; - Aprófalvas térség része; - Hiányzó déli közúti kapcsolatok Nemeshany, Bodorfá irányába.
TÁRSADALOM, DEMOGRÁFIA	<ul style="list-style-type: none"> - Jól szerveződő közösség, közösségi rendezvények; - Működő civilszervezetek; - Érzékelhető identitástudat; - Vendégszerető lakosság; - Működő alapszolgáltatásokat nyújtó intézmények (posta, orvosi rendelő) 	<ul style="list-style-type: none"> - Nincsen társadalom megtartó gazdaság; - Népelemszám csökkenés, elvándorlás mértéke egyre kevésbé intenzív; - Megyei átlagnál magasabb öregedési index (60 év feletti és 15 év alattiak aránya); - Növekszik a roma lakosság aránya; - Civil szervezetek közötti összefogás, együttműködés hiánya; - Felsőfokú végzettséggel rendelkezők alacsony száma; - Aktív korú és képzett népesség elvándorlása (szelektív migráció); - Csak Somlónásárhelyen működő általános iskola; - Nem megoldott szociális ellátás; - A Somlóért tenni akaró szervezetek közötti összhang és együttműködés hiánya.
GAZDASÁG - IPAR, MEZŐGAZDASÁG	<ul style="list-style-type: none"> - Mezőgazdasági hagyományok; - Nagyarányú szőlőművelés; - Szakértelem, szőlőtermesztési ismeretek a térségben; - Változatos nagyságú birtokszerkezet; - Más piacról érkező befektetők; - Kevés a helyi termelő és sok az idegen; - Nagy - szántóföldi - mezőgazdasági területek aránya; - Működő erdőgazdálkodás; - „Somló” meglévő márkanév; - Egyedi borfajta: juhfark; - Működő majorok - állattenyésztés; - Lokális fejlesztési gondolatokkal rendelkező vállalkozók. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kicsi a gazdaság eltartó ereje; - Alacsony jövedelemtermelő képesség; - Nincs térségi összefogás; - Intenzív agrárgazdálkodásra alkalmatlan a terület, többnyire gyenge minőségű szántók; - Kis értékű akác és nyárerdők telepítése; - Annak ellenére, hogy hazánk legjobban megművelt borvidéke, a parlagon hagyott birtokok és a romos pincék leértékelik a Somló-hegyet; - Nem arányos termelőszerkezet; - A termelők összefogásának hiánya; - Csekély a helyben palackozott bor mennyisége; - Kevés a minőségi palackozott bor;

	ERŐSSÉGEK (S)	GYENGESÉGEK (W)
		<ul style="list-style-type: none"> - Termelői érdekeket figyelembe nem vevő, értékesítést nehezítő országos szabályozás; - Munkalehetőségek hiánya, kis lokális foglalkoztatók; - A lakosság ingázásra kényszerül; - Feldolgozóipar hiánya; - Kis vásárlóerő, gyenge helyi fizetőképes kereslet; - Az épületek kihasználatlansága (présházak, lakóházak egyaránt).
TERMÉSZET, KÖRNYEZET	<ul style="list-style-type: none"> - Harmonikus, változatos tájelemekben gazdag tájszerkezet; - Kedvező táj- és falukép együttes; - Védett természeti elemek és területek - Somló Tájvédelmi Körzet; - Értékes és változatos társulások; - Nagy vadállomány; - Nagyarányú szőlőművelés; - Nagyarányú erdőszültség; - Viszonylag kedvező környezeti állapot; - Szelektív hulladékgyűjtés; - Tájképvédelmi területek. 	<ul style="list-style-type: none"> - Helyenként monoton tájszerkezet; - Kultúrfajok nagy aránya az erdőkben; - Változó, nem egyenletes vízhozammal rendelkező - helyenként csatornává alakított - patakok; - Légvezetékek a Tájvédelmi Körzet területén; - Nagyarányú beépítettség a természetvédelmi területeken; - Jelentős por- és zajszennyezés 8. sz. főút és a vasút következtében; - Korszerűtlen állattartási körülmények a (Somlószőlősön) tehenészetben, s abból származó lokális szennyeződés; - Komfort nélküli lakások viszonylag magas számából adódó nitrátszennyezés a területen - Szennyvízelvezetés és vezetékes vízellátás hiánya a hegyen; - Szennyvízelvezetés megoldatlansága a településen; - Nagyarányú monokultúras szántóterületek; - Fásorok, mezővédő erdősávok hiánya; - Illegális hulladék- és törmeléklerakások; - A Somló-hegyi szemétygyűjtés és szállítás megoldatlansága.
ÉPÍTETT KÖRNYEZET, TELEPÜLÉSKÉP	<ul style="list-style-type: none"> - Rendezett faluképek; - Emberléptékű, élhető lakókörnyezet; - Történetileg értékes utcahálózat; - Műemlékekben, épített értékekben gazdag környezet; - Európa Nostra-díjban részesült Erdődy-kastély és kastélyparkról szóló tanulmány; - Egyedi védendő településszerkezet és épületek (népi lakóházak, népi, nemesi présházak, kőből épült támfalak, kerítések, utak); - Szőlőhegyi pincék; - Rendelkezésre álló lakóterületi tartalékok a belterületeken; - Emberléptékű, élhető lakókörnyezet; - Magas a zöldfelületek aránya; - Értékes, rendezett zöldfelületek. 	<ul style="list-style-type: none"> - Közterületi kapcsolattal nem rendelkező zárványtelkek nagy száma; - Sok beépítetlen foghíjtelek a belterületen; - Üres és romos lakóházak; - Belterületi fásorok hiánya; - Légkábelek rontják a településképet; - Az értékes épületek egy része nagyon rossz állapotban van; - Kastélyok (Doba - Erdődy-kastély, Somlószőlős - Zichy kastély) funkcióváltásának elmaradása; - Nem készült a hegyre értékkataszter; - Sok eladó ingatlan a hegy szoknyáján; - Sok apró pince; - Megváltozott szerkezetű támfalrendszer; - Sűrű beépítettség a hegyen, különösen a hegy lábánál.
INFRASTRUKTÚRA - KÖZMŰVEK, KÖZLEKEDÉS	<ul style="list-style-type: none"> - Viszonylagos közelség az országos főutakhoz; - Vasúti kapcsolat - megálló Somlószásrhelyen; - Somló-hegy mellett futó országos mellékút; - Megoldott elektromos-energia ellátás a falvakban; - Megoldott ivóvíz-ellátás a településeken; - Megoldott a települési szilárd hulladék gyűjtése és elszállítása a falvakban. 	<ul style="list-style-type: none"> - Rossz állapotú településközi utak; - Rendezetlen dűlőutak; - Somló-hegyen lévő utak, pihenőhelyek kilátópontok rendezetlensége, burkolatának hiánya, parkolás megoldatlansága; - Kerékpárút hiánya; - Nincsen kiépítve a szennyvízcsatorna hálózat; - Nincs minden lakóegység rákötve a gázhálózatra; - Nem hasznosítottak a megújuló energiaforrások; - Somló-hegy vízelvezetése nem megoldott, és ezzel párhuzamosan a támfalrendszer illetve a szabványoktól eltérő hegyi utak; - Utak járhatatlansága; - Somló-hegy ivóvíz-ellátása, és ezzel párhuzamosan a szennyvízcsatorna hálózat hiánya.
TURIZMUS, IDEGENFORGALOM	<ul style="list-style-type: none"> - Somló-hegy és a hegyet körülvevő települések adottságai; 	<ul style="list-style-type: none"> - Összefogás hiánya a kistérségben turisztikai szinten is;

	ERŐSSÉGEK (S)	GYENGESÉGEK (W)
	<ul style="list-style-type: none"> - Nagy hagyományokkal rendelkező szőlőtermesztés és borkészítés és hozzá kapcsolódó borturizmus; - Létező „Somló” márkanev; - Nyugodt és vonzó, pihenésre alkalmas települési környezet; - A mikrotérségben több országos jelentőségű és védettségű természeti-, táji- és művi érték található; - Esztétikus településkép; - Közösségi rendezvények, kulturális napok. 	<ul style="list-style-type: none"> - Minőségileg és mennyiségileg elégtelen turisztikai infrastruktúra (szálláshelyek, vendéglátóhelyek stb.); - Nem működő borutak; - Nincs kerékpárút; - A kistérség turisztikai programjaiból hiányoznak a komplex egymásra épülő turisztikai programok; - A helyi turizmus fejlesztése forráshiánnyal küszködik; - A települési, térségi turisztikai vonzerők marketingje alacsony intenzitású és szintű; - Kicsi a szabadidős tevékenységek köre.
EGYEDI JELLEMZŐK	<ul style="list-style-type: none"> - A Somló-hegyi szőlő és bortermelés kiemelkedő történelmi múltja és értékei; - „Történelmi táj” részletek; - Egyedülálló táji, természeti, építészeti és kultúrtörténelmi értékek; - Somló-hegy presztízse, ismertsége a borértők körében. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nem elég ismert a Somló-hegy, nincsen kialakult imázs; - Nincsenek kiadványok, ismertető anyagok a térségről; - Nincsen bizalom.

	LEHETŐSÉGEK (O)	VESZÉLYEK (T)
REGIONÁLIS KAPCSOLATOK, TÉRSÉGI SZEREPKÖR	<ul style="list-style-type: none"> - Nagyobb kistérségi aktivitás; - Mikrotérségi kapcsolatok erősítése; - Somló-hegyi falvakkal élő településszövetség feléléstése; - Szoros kapcsolat a Somló környéki településekkel; - LEADER-pályázatok aktív kihasználása; - A Somló mikrotérség településeinek szorosabb kapcsolata a hegytől kissé távolabb eső településekkel, városokkal; - Önálló, fenntartható mikrotérség, mikrokörzet felé való törekvés. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nem valósul meg a térségi kapcsolat a települések között; - Térségben nem tudja megerősíteni szerepét; - A Somló menti települések különböző LEADER akciócsoportba kerülnek, nem tudják kihasználni a forrásokat, megszűnik a kistérségi gondolkodás; - Elszakadnak a kistérség települései a Somló-hegytől és egymástól. - A kistérségen belül továbbra is Ajka fejlődése lesz támogatva.
TÁRSADALOM, DEMOGRÁFIA	<ul style="list-style-type: none"> - Népeségmegtartó programok kialakítása; - Fiatalok/családosok tartása/vonzása a mikrotérségen; - Térségi idősgondozás kialakítása; - Helyi közösség aktivitásának növelése; - Roma felzárkóztató oktatás és programok; - Tevékeny civil szervezetek együttműködése; - Közös szervezet - Somló Tanács - létrehozása a fejlesztések irányítására; - Hegyrendészet megszervezése a hegyi köz- és vagyonbiztonság érdekében; - A községi rendezvényeken az összefogás erősítése, az aktív résztvevők számának növelése; - Vidéki élet felértékelődése; - Térségi szintű, egymást kiegészítő rendezvények; - Szabadidős tevékenységek szervezése; - Somlailág, identitástudat elmélyítése - Átképzőprogramok indítása; 	<ul style="list-style-type: none"> - Elvándorlás folytatódik; - Népeségszám csökkenés folytatódik; - Előregeedik a mikrotérség; - Roma lakosság integrációja és foglalkoztatása nem valósul meg; - Szociális intézmények megszűnése; - Alapfokú oktatási intézmények végleges beolvasása illetve megszűnése; - A közbiztonság további romlása a falvakban és a Somló-hegyen.
GAZDASÁG, IPAR, MEZŐGAZDASÁG	<ul style="list-style-type: none"> - Somló-márkanév elterjesztése nemzetközileg; - Minőségi bortermelés; - Borra, borturizmusra épülő vállalkozások egyre nagyobb eltartó képessége; - Családi gazdaságok erősítése, fejlesztése (szakmai képzések, szaktanácsadás); - Profi borászatok hozzájárulnak a mikrotérség felemelkedéséhez; - A kis- és közepes termelők integrálása, segítése, Pinceszövetkezet alakítása; - Helyi értékesítés; - Uniós, országos, megyei, pályázati lehetőségek kihasználása; - Nagy kiterjedésű, összefüggő erdők telepítése; - Tájgazdálkodás terjesztése; - Állattenyésztés fejlesztése; - Biogazdálkodás; 	<ul style="list-style-type: none"> - Rossz termőtalajon való egyoldalú, iparszerű gazdálkodás folytatódik; - Agrár-környezetvédelmi célú támogatások elmaradása; - Kistérségi fejlesztések elmaradása, lassúsága; - A vállalkozók versenyképtelenek maradnak; - Gyenge minőségű borok piacra jutása Somlai néven, amely következtében nem erősödik, nem újul meg a szőlőművelés, borászat, így a somló bor nem lesz versenyképes, somlai név degradálódik; - A somlai bor versenyképessége elmarad; - A szőlőterületek fokozatosan hévégi házas területté alakulnak át.

	LEHETŐSÉGEK (O)	VESZÉLYEK (T)
	<ul style="list-style-type: none"> - Gyümölcsstermesztés az alacsonyabban fekvő területeken - som; - Szőlőtelepítés és művelés ösztönzése; - Tanfolyamok szervezése, tanácsadó anyagok készítése a kis-, közepes és nagyszőlőtermelők számára az ökológiai szempontú szőlőtermelésre való átállásra; - Többszintű gazdaságok a hegyen; - Történelmi tulajdonszerkezet visszaállítása; - Borturisztikai Fogadóközpont kialakítása a Hegykútnál; - Új vállalkozások megtelepedése, munkahelyek teremtése; - Marketing és menedzsment tevékenység erősítése; - Minőségi termékek ösztönzése; - Somló-Marcalmente Natúrpark létrehozása. 	
TERMÉSZET, KÖRNYEZET	<ul style="list-style-type: none"> - Somló-Marcal Natúrpark létrehozása; - Somló-hegy esztétikai megújítása: tájsebként megjelenő beépítések elbontása, szőlőterületek arányának növelése, utak, kőbástyák felújítása; - Természetvédelmi területek bemutatása; - Tájvédelmi Körzet jellegének fejlesztése; - Természeti értékek minden áron való fenntartása; - Vizes élőhelyek visszaállítása; - A vízfolyások revitalizációja; - Fasorok telepítése a külterületi utak, vizes árkok legalább egy oldalába; - Külterületen nagyarányú erdők telepítése nagy értékű fajokból; - A környezettudatos mezőgazdaság ösztönzése, a Nemzeti Agrár Környezetvédelmi Programban való részvétel; - Mezőgazdasági technológiai korszerűsítés; - Intenzív szántóföldi művelés felváltása; - Talajvédelmi intézkedések bevezetése; - Természetközeli erdőterületek megtartása, telepítése; - A Somló-hegyen ökológiailag mintaszerű (bio, integrált) szőlőtermesztés megvalósítása; - Pályázati anyagok készítése: az ökológiai szőlőtermesztés megvalósítására, a borászati arculat megtervezésére, a sajátos marketing megvalósítására; - Tájképvédelmi, helyi természetvédelmi területek kijelölése, bemutatása; - Uniós előírásokról a tájékoztatás megszervezése; - Környezettudatos szemlélet kialakítása (oktatás, ismeretterjesztés); - Illegális hulladéklerakások felszámolása. 	<ul style="list-style-type: none"> - Csatornázatlanság, szikkasztás káros környezeti hatása a településeken és a Somló-hegyen; - Felszíni vizek további szennyezése; - Patakok vízhozama nem garantálható - nem alakul meg az ökológiai alapokon működő Vízgazdálkodási társulás; - Természeti értékek degradálódása; - Kihaszírt maradványok maradnak a táji adottságok; - Romló talajminőség; - Somló-hegyen csatornázás, felszíni vízvezetés elmarad; - A hegyet néhány „nagyüzem” felvásárolja, s a tájhasználat egyhangúvá válik; - Az M8-as hegyhez közeli megépítése állandó légszennyezést, zajterhelést és vizuális szennyezést okoz; - A túlzott mértékű elaprózottság megmarad a Somló-hegyen, így esztétikai és termelési szempontból a kedvezőtlen állapotok válnak tartósan jellemzővé.
ÉPÍTETT KÖRNYEZET, TELEPÜLÉSKÉP	<ul style="list-style-type: none"> - A jelenlegi településkép javítása; - Foghíjtelkek beépítése; - Helyi értékvédelmi rendelet megfogalmazása, helyi védett épületek kijelölése; - Műemlékek méltó hasznosítási feltételeinek megteremtése; - Kastélyok műemlékhez méltó hasznosítási feltételeinek megteremtése; - Elhagyott épületek hasznosítása lakó, üdülő, turisztikai célra; - Mintatervek, az értékeket, valamint a felújítás részleteit bemutató kiadványok készítése; - Közös főépítész alkalmazása; - Belterületi utak, közterületek fejlesztése; - Védett épületek felújítása és hasznosítása; - Somló-hegyi pincék és présházak felmérése, és javaslat a védettség különböző szintjeire, értékkataszter készítése; - Esztétikai megújulás (tanulmány készítés és konkrét megvalósítás!); 	<ul style="list-style-type: none"> - Épületállomány - helyi védett épületek - állapotának a romlása; - Közterületek nem megfelelő kialakítása; - Településképbe nem illő épületek megjelenése; - A Somló túlzott mértékű beépítése tovább sűrűsödik, a lakó és üdülő funkció tovább terjed a hegyen; - Somlón egyre több művi elem megjelenése következtében az értékes természeti környezet visszaszorul; - Zöldterületi fejlesztések elmaradása; - Az M8-as Somlóhoz közeli nyomvonal-vezetése egy egészen más jellegű, más hangulatú mesterséges tájat indukál; - Lakóterületen a jelenlegi épületek létékétől, formavilágától idegen beépítések megjelenése.

	LEHETŐSÉGEK (O)	VESZÉLYEK (T)
	<ul style="list-style-type: none"> - Bemutató kiadványok készítése: a meglévő népi építészeti értékekről, a felújított épületekről, tervekről, a felújítás menetéről (tervezés, engedély, költségbecslés stb.); - Zöldterületi rendezések; - A Somló-hegyi szemétszállítás korszerű és végleges megoldása. 	
INFRASTRUKTÚRA , KÖZLEKEDÉS	<ul style="list-style-type: none"> - Az M8-ast Vásárhelytől délre vezetik, és a Somló és a környező települések egysége megmarad; - Leágazások az M8 autópályáról megfelelő megközelítést tesznek lehetővé; - Somló-hegy közlekedésfejlesztési koncepció kidolgozása (felső gyűrű, egyirányúsítás, parkolók); - Somló-hegyen terveknek megfelelően az utak rendezése, burkolása, de nem aszfaltozás; - Somló-hegyen és a hegy lábánál parkolók kialakítása; - Somló-hegy infrastruktúrájának komplex módon történő fejlesztése (víz, csapadékvíz, szennyvíz, út); - Regionális kerékpárút-hálózathoz kapcsolódás; - Gázhálózati rácsatlakozások számának növelése; - Csapadékvíz elvezető csatorna-rendszer további fejlesztése; - Szelektív hulladékgyűjtés szorgalmazása; - Alternatív energiaforrások használata. 	<ul style="list-style-type: none"> - Külterületi utak járhatatlanná válása; - M8 autópályát építése a közeljövőben nem valósul meg; - M8-as autópályát nyomvonala a Somló-hegy és a 8. sz. főút között kerül kijelölésre - Somlónásárhely és Somlójénő elszakad a hegytől és a jövőbeni fejlesztésektől; - Somlón az infrastruktúra-fejlesztések elkülönülten valósulnak meg; - Az esetlegesen kiépülő csatornahálózatra való rákötések nem történnek meg; - Külső források hiányában a környezeti infrastruktúra lassan épül ki, a környezettudatosság pedig nem javul; - Somlón nem lesz víz, csatorna, csapadékvíz elvezetés; - Somlón a vízellátás csatornázás nélkül valósul meg.
TURIZMUS, IDEGENFORGALOM	<ul style="list-style-type: none"> - Szőlő és borturizmus; - Minőségi szálláshelyek kialakítása; - Falusi turizmus, vendéglátás fejlesztése; - Kapcsolódás a Somló-hegyen megjelenő minőségi turizmushoz; - A turisztikai kínálat sokszínűségének és időbeliségének bővítése; - Bekapcsolódás a térségi - Veszprém megyei, országos - turisztikai programokba. - Kastélyok turisztikai célú hasznosítása; - Borturizmus fellendítése, új koncepció kidolgozása; - Borturisztikai Fogadóközpont kialakítása; - Működő borutak kialakítása; - Növekszik az aktív és alternatív turisztikai szolgáltatások iránti kereslet (Kerékpározás, lovaglás, vadászat, falusi, kézműves turizmus, borturizmus stb.); - A táji, természeti, épített környezet adottságainak jobb kihasználása; - Az elhagyott épületeket üdülő vagy második lakás céljára felvásárolják; - Marketing fejlesztése a Somlón; - Kapcsolat fejlesztése a mikrotérség települései, az önkormányzatok és a civil szervezetek között; - Közösségi terek kialakítása; - Kerékpárutak kiépítése; - Hegytető, mint rendezvényhelyszín; - Somló-hegy környéki termálvíz hasznosítása. 	<ul style="list-style-type: none"> - Együttműködés elmaradása a térség települései, a civil szervezetek között; - Komplex térségi turisztikai program híján nem lesz képes a mikrotérség növelni a Somlóra látogató turisták számát; - Tudatos marketingmunka hiánya; - Somló és térsége nem megfelelő bemutatása országos és nemzetközi porondon; - Sérül a természeti környezet, a meglévő értékek eltűnnek; - Elmaradnak a szállásférőhely és a turisztikai vonzerő fejlesztések; - A megnövekedett közlekedési és turisztikai forgalom káros hatásai visszafordíthatatlan változást indítanak el a mikrotérségben.
EGYEDI JELLEMZŐK	<ul style="list-style-type: none"> - A történelmi táj lehatárolása, és a védettség elismertetése; - EU-s szintű oktatás az ittélőknek: bor, borturizmus, vendéglátás, vonzerők, értékek; - Közös marketing, totál reklám - jó minőségű, nívós kiadványok jelennek meg; - Sajátos, helyi, az értékőrzésre, értékteremtésre és kedvező esztétikai megjelenésre ösztönző adó, illetve támogatási rendszer kidolgozása!; - Az épületek megmaradását szolgáló önkormányzati érdekeltségi rendszer átalakítása. 	<ul style="list-style-type: none"> - Veszendőbe megy Somló-hegy kiemelkedő történelmi múltja és értékei - Somló-hegy hagyományához és történelmi múltjához méltatlanul ismeretlen marad.

MIKROTÉRSÉGI KONCEPCIÓ

4.1. SOMLÓ JÖVŐKÉP

Somló-hegy és környéke legyen egy **egyedi**, a **történeti**, **táji** és **természeti értékeit** vállaló, azok **megőrzésére** és **fenntartására** figyelmet és munkát fordító terület, ahol a **gazdaság alapja** a hagyományokon alapuló korszerű **szőlészet**, **borászat**, **borturizmus** hármas egysége, valamint a hagyományos tájhasználaton alapuló fejlesztések. E gazdasági területek fejlesztéséhez kapcsolódva fejlődnek a termelés egyéb, egyedi minőséget adó jellemző formái: biotermesztés, őshonos növények termesztése, őshonos állatok tartása, egyéb tájspecifikus termékek előállítása, erdőgazdaság, vadászat, fafeldolgozás.

A Somló-hegyen **nem cél a tömegtermelés**, a tömegturizmus, a hegy és környékének túlzott terhelése, hisz a hegy méreténél fogva sem alkalmas ezen igények kielégítésére. A Somló-hegy egy olyan terület, ahol a több évszázados tájhasználat, a jó minőségű, igényes fogyasztót megcélzó, **nagyminőségű bor** mellé **színvonalas**, igényes **szolgáltatások** is társulnak, így biztosítva az összhangot, feltámasztva újra a Somló-hegy - elmúlt évszázadban elveszett - hírnevét.

A Somló hegy a jövőben az a terület, ahol a turisztikai ágazatok közül a **borturizmus** elsődlegességét hangsúlyozva, annak kiegészítéseként a komplex turisztikai kínálati paletta valósul meg; a történelmi, a bakancsos, a lovas, az egyházi, a kerékpáros és a hegy környéki kastélyok bevonásával a fitness-wellness-konferencia turizmus területén. A kastélyok különleges adottságait, a sajátos hangulatú népi lakóházak vonzerejét hasznosítva, különböző szolgáltatásokkal összekötve, különböző célcsoportokat kielégítő, nagylétszámú szállásférőhely létesül.

Somló-hegy és környékén élők felismerik a történelem, a múlt jelentőségét, s óvják, őrzik ennek **szellemi**, **művi** és **természeti örökségét**:

- ahol a szellemi örökség elemeit a jövőben is fel lehet ismerni a gazdálkodásban, s ez a szellemiség áthatja mindennapi gondolkodást, öröklődik a fiatalabb nemzedékekre;
- ahol az épített örökség számbavétele, védelme, funkcióval való megtöltése, mindennapos használata mellett az új épületek építését is egyfajta igényesség, a tájjal való összhang jellemzi;
- ahol a természeti és táji értékek megőrzésével és védelmével történnek a fejlesztések
- ahol esztétikai, környezeti megújulásra is képes a hegy;
- ahol a fejlesztések a különleges szellemi örökség kiteljesedését is szolgálják.

A Somló-környék az a terület, ahol az ott élők és tevékenykedők felismerik, hogy az önálló gazdálkodásra, energiaellátásra, környezetkímélő gazdálkodása való törekvés, a közös előírások, szabályok helyi érdekeket, a hegy és a mikrotérség kedvezőbb jövőjét szolgálják.

A Somló hegy az a terület, ahol a fejlődés alapját a megfelelő **infrastrukturális szolgáltatások** jelentik. Különleges fontosságú, hogy az útépítés, közművesítés, vízellátás, csatornázás, elektromos hálózat fejlesztése a hegy gazdasági fejlődését, esztétikai megújulását segítse, de oly módon, hogy a történeti és hangulati értékek megmaradjanak. A hegy üdülőházakkal történő beépülését meg kell akadályozni és az infrastrukturális fejlesztéseknek elsődlegesen a szőlőtermesztést, borászatot, borturizmust, a somlóiságot kell kiszolgálni.

Somló-hegy és környéke az a terület, ahol felismerik, hogy az **összefogás** és a **bizalom** jelenti a fejlődés alapját. A hegyet körülvevő települések együttes gondolkodása és közös munkálkodása mellett a hegy vállalkozói, civil szervezetei is azonos célrendszer mellett, egymást segítve, egymás munkáját kiegészítve tevékenykednek a közös jövő megvalósításán.

4.2. JÖVŐKÉPET MEGHATÁROZÓ FEJLESZTÉSI IRÁNYOK

A jövőkép megvalósítása érdekében **önállóan működő, fenntarthatóságra törekvő mikrotérseget** kell kialakítani a somlói településeknek, hogy összefogással a lehető legjobban **lecsökkentsék** a környező városoktól való **függőséget** igazgatási, egészségügyi, szociális, oktatási továbbá gazdasági területeken, s így erősödjenek a partnerségi kapcsolatok a jelenleg érzékelhető „alárendeltségi” viszonyok helyett. Mindehhez szükség van a mikrotérseget értékeinek a **felismerésére**, a települések közötti szoros **együtműködésre**, a feladatok helyes **megosztására**, és a közös igazgatási egység megteremtésére.

A négy település mindegyikének meg kell találnia a szövetségen belüli **egyedi arculatát**, hogy bár együtt fellépve, saját egyediességüket is bemutatva **erősítsék egymást**, melyre alapozni kell a települések gazdasági, turisztikai, fejlesztéseit.

Doba a négy település közül legyen az, amely az **épített és természeti értékek védelmét**, bemutatását tekinti elsődleges feladatának - falukép felújítás, Erdődy-kastély, kastélypark és halastó-rendszer felújítása. Ezzel párhuzamosan az igényes, minőségi bor, a hegy szellemiségéhez kötődő **kultúra és gyógyturizmus** kiszolgálását, valamint a nagykiterjedésű mező- és erdőgazdasági területen termelt **egyedi termékek készítését tűzi ki célul**.

A mikrotérseget gazdasági, intézményi és szervező központjával együtt élő **Somlójenő** a kikapcsolódás, a **családi falusi nyaralás** és bizonyos környezetkímélő gazdasági és kereskedelmi tevékenység befogadására alkalmas település, mely befogadja a letelepülni igyekvő családokat. A tervezett közlekedési fejlesztések feltehetően tovább erősítik gazdasági szerepét, tovább erősíti jó infrastrukturális adottságait, és a Vásárhellyel való szoros együtműködés a jövőben még szorosabbá válik.

Somlószőlős gazdasági és turisztikai fejlesztését a **jellegzetes falukép megőrzésére**, a **Zichy-kastély** turisztikai hasznosítására, a **lovassport-terület** kiahsználására, a szőlőművelés mellett a falusi üdülésre és a minőségi sportolásra lehet alapozni.

Somlívásárhely a mikrotérseget történelmi és gazdasági központja volt évszázadokon keresztül. Ez a szerepe a kitűnő közlekedési kapcsolatai (vasút, 8 sz. főút, tervezett M8 autópálya) következtében erősödni fog, s a **Somló-kapujává** válhat, s bizonyos értelemben **Somló-központ** szerepet kell hogy betöltsön. Az intézmények és a Somló fejlődését szolgáló gazdasági területek, illetve egyéb turisztikai, borgazdasági (új szálloda, pincészetek, egyéb borpanziók, rendezvénytér stb.) fejlesztések is Vásárhely területén valósulhatnak meg.

A prioritásokhoz az alábbi programok és intézkedések tartoznak:

SOMLÓ-HEGY ÉS KÖRNYÉKE MIKROTÉRÉSÉGI FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

PRIORITÁS	PROGRAM	INTÉZKEDÉS
1. Szőlészet és borászat, mint a Somló-hegy és környékének gazdasági húzóágazata	1.1. Arányos birtokszerkezet kialakítása	1.1.1. Kistermelők támogatása, integrációja, termelők összefogás és érdekképviselete 1.1.2. Többszintű szabályozás a Somló-hegyen 1.1.3. Egyedi adószabályozás megalkotása a Somló-hegyen
	1.2. Minőségi bortermelés	1.2.1. Szőlészeti és borászati oktatás, továbbképzés 1.2.2. Borászati látogatóközpont kialakítása 1.2.3. Védjegy kidolgozása 1.2.4. Eredetvédelmi rendszer átdolgozása
	1.3. A Somló bor- és borvidék marketingje	
	1.4. Egyéb gazdasági ágazatok fejlesztése, megtartása	1.4.1. Erdőgazdálkodás 1.4.2. Mezőgazdaság helyi értéken alapuló fejlesztése, jellegzetes somló termékek létrehozása 1.4.3. A gazdaság fejlesztése
2. Táj, természeti értékek védelme, a védelmet figyelembe vevő fejlesztések	2.1. Somló Tájvédelmi Körzet fejlesztései	2.1.1. A Balatonfelvidéki Nemzeti Park (BNP) kezelési tervével összhangban a fokozottan védett területekre vonatkozó célkitűzések 2.1.2. Tájvédelmi Körzet „gazdálkodói” szőlőhegyi zónájára vonatkozó természetvédelmi célkitűzések 2.1.3. Tájvédelmi Körzet bemutatásának fejlesztése 2.1.4. A mikrotérség egyéb természeti, táji értékei 2.1.5. A dobai Erdődy-kastély és parkja
	2.2. Természetközponitú vízgazdálkodás kialakítása	2.2.1. Ökológiai alapú vízgazdálkodás a Hajagos-patak területén 2.2.2. A Torna-patak rendezése
	2.3. Somló - Marcal-mente Natúrpark létrehozása	
	2.4. Történeti táj kijelölése	2.4.1. Somló-hegy történeti táj meghatározása 2.4.2. Dobai Erdődy-kastély történeti kert
3. Épített értékek	3.1. Épített értékek védelme, a védelmet figyelembe vevő fejlesztések	3.1.1. Értékes épületek számbavétele, értékkataszter készítése 3.1.2. Védett értékek megőrzése, felújítása és hasznosítása 3.1.3. Vár felújítása
	3.2. Esztétikai megújulás	3.2.1. Tanulmányterv 3.2.2. Közös irányelvek szerinti építésszabályozás 3.2.3. Infrastruktúra elemek megújítása 3.2.4. Mikrotérségi Főépítész alkalmazása
4. Turizmus fejlesztése	4.1. Borturizmus	4.1.1. Borutak újragondolása 4.1.2. Borászati látogatóközpont kialakítása 4.1.3. Borturisták szállítása
	4.2. Turisztikai kínálat szélesítése a hegyen és a környéken	4.2.1. Történelmi turizmus 4.2.2. Vallási turizmus 4.2.3. Lovasturizmus 4.2.4. Kerékpáros turizmus 4.2.5. Bakancsos turizmus 4.2.6. Vadászturizmus 4.2.7. Falusi turizmus 4.2.8. Kastélyokhoz kapcsolódó turisztikai termékek kialakítása 4.2.9. Dobai repülőtér fejlesztése 4.2.10. Átfogó somló turisztikai termék kialakítása
	4.3. A szolgáltatás minőségének javítása	4.3.1. Szálláshelyek kialakítása 4.3.2. Vendéglátás minőségének javítása
	4.4. Turisztikai marketing	
5. Élhető Somló-hegy és vidéke	5.1. Infrastruktúra fejlesztése a hegyen	5.1.1. Ivóvíz és szennyvíz-elvezetés 5.1.2. Elektromos hálózat 5.1.3. Hegyi utak minőségi járhatóvá tétele, a vízrendezés megoldása 5.1.4. Közlekedés szervezése 5.1.5. Somló-hegy körbejárhatósága
	5.2. Infrastruktúra fejlesztése a mikrotérségben	5.2.1. M8 autópálya építése Somlójenőtől és Somlóvásárhelytől délre 5.2.2. Térségi jelentőségű településközi utak fejlesztése, új utak építése 5.2.3. Kerékpárutak kialakítása 5.2.4. Települések összközművesítése
	5.3. Vonzó lakókörnyezet kialakítása	5.3.1. Településkép megújítása 5.3.2. Környezetvédelmi intézkedések 5.3.3. Hulladékgazdálkodás 5.3.4. Zöldterületek, zöldfelületek rendezése 5.3.5. Községi épületek mintaszerű felújítása
	5.4. Településszintű ellátás, szolgáltatások javítása	5.4.1. Kereskedelem, vendéglátás mennyiségi, minőségi javítása 5.4.2. Oktatás, egészségügyi és szociális ellátás mikrotérségi szintű szervezése
	5.5. Községi élet, kapcsolatok szervezése	5.5.1. Helyi identitástudat fejlesztése 5.5.2. Roma integrációs program kidolgozása
6. Térségi, mikrotérségi összefogás, kapcsolatok	6.1. Összefogás, igazgatási kapcsolatok racionalizálása	
	6.2. Egyéb települések közötti kapcsolatok erősítése	6.2.1. Kapcsolatok a mikrotérséghez „első körben” kapcsolódó településekkel (Somlóvecse, Kisszőlős, Iszkáz, Tüskevár, Borszörcsök, Oroszi, Noszlop) 6.2.2. Kapcsolatok a mikrotérség vonzásában lévő városokkal (Ajka, Devecser, Pápa, Celldömölk) 6.2.3. Oktatás, egészségügyi és szociális ellátás mikrotérségi szintű szervezése
	6.3. Civil szervezetek	
	6.4. Összefogás Somló-fejlesztéséért; Somló Tanács létrehozása	
	6.5. A Somló térségében érintett LEADER csoportok párbeszédének segítése	
7. Somló-hegy és környékének ismertsége - marketing	7.1. Bor- és borvidék marketing tevékenység	
	7.2. Turisztikai marketing	7.2.1. Borturizmus marketingje 7.2.2. A hegy látnivalóinak bemutatása, népszerűsítése 7.2.3. A Somló-környéki turisztikai szolgáltatások, értékek rendszerezése, összefogásuk, együttműködések kialakítása 7.2.4. Kapcsolódás a kistérségi regionális, országos turisztikai kínálatához

1. Szőlészet és borászat, mint a Somló-hegy és környékének gazdasági húzóágazata

Somló-hegy Magyarország kiemelkedő jelentőségű szőlőhegye, a mikrotérség **legnagyobb értéke**, összetartó eleme. Történeti, tájképi adottságai, az itt termelhető borminőség jelentősége messze átlépi a kistérség határát, egyetemes érték.

A kelták - azaz több ezer év - óta a somlói szőlőtermesztés folyamatos. A társadalom mindenkori rétegződésének megfelelően paraszti, polgári, főúri és egyházi birtokok voltak az 1951-es államosításig. Ezt követően az egyházi szőlők a Badacsonyi Gazdaság tulajdonába kerültek, s a néhány hektár TSZ kezelésbe adott szőlő kivételével a szőlők 90%-a magántulajdonba került. Az 1960-70-es években a Somló-hegy az ajkai munkások hétvégi pihenőhelyévé vált. Az alsó, út közeli területeket ekkor osztották fel.

A rendszerváltás idején (1990.) a borvidék 500 ha-án 3000 tulajdonos osztozott. Ez a rendkívül rossz tulajdonosi és birtokszerkezet a családi pincészetek létrejöttével és növekedésével változott kedvező irányba.

A hegy legkiválóbb minőséget adó területein - a középső részeken, illetve a felső harmad alsó részein - helyezkedtek el a jelentősebb egyházi, uradalmi birtokok. A kisparaszti réteg szőlői a legfelső és a legalsó részeken voltak találhatóak. A szőlőművelés fénykorában - a 19. század második felében - a közepes és nagyobb birtokok a hegy kb. 30-30%-át tették ki és mintegy 40% volt a kisebb szőlővel rendelkező kisparaszti réteg tulajdonában.

1.1. Arányos birtokszerkezet kialakítása

A mai társadalmi, gazdasági (piaci) helyzetben, valamint a Somló-hegy sajátos értékeinek megőrzése érdekében is a korábban már hosszabb ideig fennálló **1/3-1/3-1/3 birtokstruktúra** létrejötte, azaz visszarendeződése lenne ideális. E célból nemcsak a kistermelők támogatása, integrációja, a nagytulajdonosok vezető szerepének felvállalása szükséges, hanem településrendezési, szabályozási eszközökkel is e rendeződést kell segíteni.

1.1.1. Kistermelők támogatása, integrációja, termelők összefogása és érdekképviselése

A kisparcellás szőlőművelés minden korban jelen volt a Somlón. Rendkívül fontos a hegy hangulata, jellege, történeti értékei és az egyedi különleges borminőség fennmaradása szempontjából, hogy az **egykori paraszti szőlőművelésnek legyen szerves folytatása a jövőben is**. Ma, amikor nincs már állami, illetve szövetkezeti felvásárlás, akkor a kistermelők előtt öt lehetőség van.

- Eladja a szőlőterületét és befejezi a szőlőművelést.
- A mai vergődés folytatása, amikor mindenki maga próbálja valahogy értékesíteni jó vagy rossz minőségű borát.
- Kapcsolatba lép valamelyik pincészetrel és a termést eladja a pincészetnek.
- **Pincészövetkezet jelleggel termelési és értékesítési szövetkezetet** alapítanak a kistermelők.
- **A fejlettebb magánpincészetek integrációjával működnek tovább**

A Somló jövője, a minőségi bortermelés, az árbor növelése szempontjából a negyedik változat lenne a legjobb megoldás. A kistermelők szervezetlenek és sem a Hegyközség, sem az Alapítvány nem segíti őket. A Somló-hegy Alapítvány rendelkezik olyan nagyságú pincével (**Csendes-pince**), ahol a kistermelői szőlő vagy **borfelesleg feldolgozása, tárolása, értékesítése** megoldható lenne.

Az önálló termelési és értékelési Pincészövetkezet megalakításának, működésének feltételeit a **szervezett oktatás, szakmai továbbképzés** keretén belül kellene megismertetni és felkelteni a termelők érdeklődését.

Tudatos szervező és feltáró munkával kellene megtalálni az érdekelteket és **pályázati pénzből** megteremteni az elindulás lehetőségét.

A LEADER-program³ alkalmas lehetne e projekt kidolgozására és előkészítésére. ⁴

³ - a helyi kezdeményezéseket támogató EU-s pályázati lehetőség -

A felvázolt ötödik változat szerint a **fejlettebb magánpincészetek integrálják a kistermelők termését**. Ez a megoldás is elfogadható, ám a hazai és az ausztriai, illetve a németországi tapasztalatok szerint a kistermelők számára ez kevésbé előnyös, mint az önálló Pinceszövetkezet. Azonban ennek a „családi pincészet - kisebb termelők együttműködés” csírái már ma is megvannak, s a lehetőségeket ismerve - megfelelő minőségű termék esetén - ennek az együttműködésnek vannak nagyobb megvalósulási esélyei.

Mindkét integrációs megoldás esetén alapvető fontosságú a szőlőművelés, illetve borkezelés szakszerűségének, valamint a szőlő alapanyag, illetve a bor **minőségének** jelentős javulása.

A kialakult hazai és nemzetközi gyakorlat szerint a **szövetkezet** vagy az **integrátor** szakember a metszéstől a szüretig követi a szőlőművelés folyamatát, **meghatározza** a termés mennyiségét, az alkalmazható vegyszereket, a szüret időpontját és napszakon belüli idejét, a szüretkor használatos edényeket, eszközöket, a szállítás módját.

Minőségi bort forgalmazó pincészet alapelve, hogy csak minőségi szőlőt vásárol fel és így érhető el a jobb minőség. A szövetkezet a tagjaitól átveszi a termést és a közös feldolgozást, tárolást követően palackozva vagy lédig állapotban értékesíti a bort.

A borfogyasztás radikális megváltozása, a borkereskedelem nemzetközivé válása, a borászati technológiai fejlődése, a szőlő és a bor minőségének differenciálódása alapjaiban megváltoztatta a pinceszövetkezetek működési feltételeit.

A nemzetközi tapasztalatokat figyelembe véve és ismerve a Somló adottságait, első lépésben csak egy „alapbort készítő pinceszövetkezet” képzelhető el, amely helyi piacon tud működni. Ez is csak abban az esetben, ha az alapításhoz, eszközök beszerzéséhez és az első öt év működéséhez sikerül EU támogatást szerezni.

A somlai kistermelők ugyanis szegények, idősök és nincs tőkéjük egy jól működő korszerű szövetkezet létrehozására. Támogatás esetén a működő szövetkezeteknek kell arra törekednie, hogy a kisebb méretű jobb minőségű, jobban értékesíthető borokkal ellensúlyozza, és beruházásokkal megteremtse a minőség bortermelés, előállítás és forgalmazás feltételeit.

- Pinceszövetkezet létrehozása - Csendes-pince
- Fejlettebb magánpincészetek vezette integráció
- A szőlőművelés folyamatának végigkövetése, ellenőrzése
- Minőségi bortermelés
- Termelők összefogása és érdekképviselése, értékesítés

A kistermelők összefogása a Somló-hegyen, ahol ma is több mint 2000!, azaz kétezer termelő van 2000 m² alatti területen rendkívül nehéz vállalkozás. Az 1500 m² és a 10 000 m² (1 ha) közötti szőlőterülettel rendelkezőket kell megkeresni, ahol feltehetően „szőlő-, illetve borfelesleg” termelődik. A Hegyközség csak az 1000 m² nagyság feletti szőlőbirtokosokat tartja nyilván, tehát kitűzhető cél, hogy az 1500-10 000 m² nagyságú szőlőbirtokosokat szólítsuk meg.

Az összefogást a Hegyközség és az Alapítvány közreműködésével kell megvalósítani, ám azt tudni kell, hogy a termelők érdekképviselteként indult Hegyközség valójában ma már az állam ellenőrző szervezete és a termelést segítő, a termelői érdekképviselési szerepe elsorvadt. Ennek ellenére, ha a LEADER keretében van lehetőség a termelők összefogására és integrálására úgy a Hegyközséggel közösen megteremthető a kisebb termelők érdekképviselése.

Azt is tudni kell, hogy a szőlőtulajdonosok töredéke lakik a mikrotérségben, elsősorban az öt városban (Budapest, Veszprém, Pápa, Ajka, Devecser), illetve a környező falvakban laknak a tulajdonosok, a mikrotérségi tulajdonosok száma alacsony és területileg is viszonylag kis területet jelent.

A termelők összefogását a fentiek következtében célzottan a kistermelők felsőbb árutermelő kategóriájára kell megvalósítani.

⁴ A pinceszövetkezeti koncepció megalapozottságát bizonyítandó: 1933-ban (!) alakult meg a „Somlói Bortermelők Pinceszövetkezet”-e, melynek fő feladata borértékesítés és új piacok felkutatása volt.

1.1.2. Többszintű szabályozás a Somló-hegyen

A birtoképítés, birtokszerkezet átalakulás folyamatát minden időben a gazdasági érdekek és jogi, gazdasági lehetőségek irányítják. Ezért az értékes termőterületeken meg kell akadályozni a továbbosztást és építési lehetőséget az árutermelő szőlők esetén csak több hektár nagyságú területen szabad lehetővé tenni. Olyan építési és tájhasználati szabályozás kell, hogy készüljön a hegyre, amely a kedvező birtokszerkezet kialakulására ösztönöz, azaz a hegyen többszintű és többféle szempontot figyelembe vevő szabályozás kidolgozása szükséges.

- A Somló-hegyre egységes elvek szerint szabályozás készítése
- Hegytörvény újbóli elfogadása, mely megerősíti a többszintű szabályozást

1.1.3. Egyedi adószabályozás a Somló-hegyen

A kisebb területek fokozatos összenövését **helyi adórendelettel** kell elősegíteni. A helyi adózás magyarországi rendszere az európai normákon és kialakult gyakorlaton alapul és a magyar adótörvény rendkívül nagy mozgástérrel ruházza fel az önkormányzatokat. Törvényi felhatalmazás alapján önkormányzati rendelettel külterületen kivethető építményadó, kommunális adó, vállalkozók kommunális adója, a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó helyi iparüzési adó, továbbá a nem állandó lakásként való tartózkodást terhelő idegenforgalmi adó. Fontos kiemelni, hogy önkormányzati kompetencia, hogy az egyes adónemeket milyen mértékkel működtetik, valamint alkalmazása során mely adózói csoportnak, rétegnek biztosítanak a törvényi felhatalmazottak alapján kedvezményt.

A fentiek alapján a Somló-hegyre a **négy község által közösen kidolgozott egységes adószabályozás** kell, amely ösztönöz az 1500 m²-nél kisebb területek fokozatos összevonására a sűrű beépítés ritkulására, az esztétikailag zavaró építmények, tájhasználat megszüntetésére. A közösen kidolgozott adószabályozást az egyes települési Önkormányzatok helyi adórendeletben tudják érvényesíteni.

1.2. Minőségi bortermelés

A Kárpát-medence ökológiai adottságai optimálisak a bortermelésre, különösen a száraz fehérbor termelésére. Miután Európa szőlőültetvényeinek több mint 70%-a vörös (azaz kékszőlő), ugyanakkor a Balaton-régió bazalthegyei és a Somló ökológiai és tájadottságai révén alkalmasak egyedi nagy száraz fehérborok termelésére.

Az elérhető - a Somlóban rejlő - és a kóstolható minőség között azonban még hatalmas a különbség. Csak néhány termelő bora villantotta fel eddig azt a minőséget, amely a somlói borok sajátja és a nemzetközi piacon is versenyképes, magas áron eladható borrá válhat.

A **minőségi bortermeléshez** nélkülözhetetlen

- a somlói szőlőtermesztés megújítása - (ez a folyamat elindult)
- a fajtaszerkezet átértékelése,
- a termőhelyek részletes minősítése,
- az eredetvédelmi rendszer, rendelet átdolgozása az új EU-s borrendeletnek megfelelően,
- a hegy alatti szántóföldi szőlők termésének megkülönböztetése,
- a Tájvédelmi Körzetben termelt borok védjeggyel való ellátása,
- a minőségi borok borversenyeken és független borbíráló bizottságok általi minősítése.

1.2.1. Szőlészeti és borászati oktatás, továbbképzés

Szükséges a **szőlészeti és borászati oktatás, továbbképzés** megszervezése.

A 3 ha-nál nagyobb családi pincészeteket, birtokokat **szakképzett szakemberek** irányítják és egyes birtokokon komoly kutatási, elméleti tevékenység is folyik. Ezen a szinten a szakismeret ugyanis pénzben azonnal mérhető hasznot hoz, megtérül.

A korszerű szőlészeti és borászati **szakismerethiány** a közép és kisbirtokos tulajdonosokra jellemző, akiknek jelentős része nyugdíjaskorú. Szakképzéssel, borászati továbbképzéssel csak azt a réteget kell megcélozni, akik saját fogyasztáson felüli eladandó mennyiséggel rendelkeznek - pontosan azt a réteget, amely potenciális tagja lehet a tervezett pinceszövetkezetnek. Ezek számára kell **gyakorlati jellegű oktatást**, bemutatókat szervezni a szőlő jellemző fenológiai fázisaiban és gyakorlati útmutató kiadványt szerkeszteni az integrált és a bio művelésről.

Ezt/ezeket a tanfolyamokat, kiadványokat a Hegyközség, az Alapítvány a nagyobb termelők összefogásaival egyetemi oktatók bevonásával kell a **LEADER keretében megvalósítani**.

- A helyi termelők és a tudományos élet képviselőinek, tudósoknak az együttműködése
- A tudományos eredmények alkalmazása a szőlőtermesztésben és bortermelesben
- Szakképzések indítása
- Gyakorlati jellegű oktatás, bemutatók szervezése
- Tanácsadó anyagok készítése
- Konferenciák szervezése

1.2.2. Borászati látogatóközpont kialakítása - lásd 4.1.2. fejezetnél

1.2.3. Védjegy kidolgozása

A Somló-hegy területe **Tájvédelmi Körzet**, amelybe beletartoznak az értékesebb hegyi szőlőtermő területek, valamint a hegytető fokozottan védett területe. A Somló-térség jövőképeinek egyik alaptézise a felelősségteljes tájhasználat, a természeti értékek megőrzése, fejlesztése, a tájat, környezetet minél kevésbé terhelő emberi tevékenység. Ezt tudatosan segíteni kell azzal, hogy a Tájvédelmi Körzet területén hagyományos, bio- vagy integrált termesztési módszerrel előállított borok természetes jellegét elismerendő - a **BNP (Balatoni Nemzeti Park)** és a **Balatoni Borrégió Tanácsa** által **alapítandó védjegy használatára jogosultak**.

A védjegy használat lehetséges gazdasági előnyeiről jogszabályi elemzés alapján tanulmány készítenendő.

- együttműködés a Balatoni Nemzeti Park és a Balatoni Borrégió Tanácsa között
- szőlőtermesztés és bortermeles minőségének ellenőrzése
- egyedi somlai védjegy megtervezése
- védjegy bevezetésének gazdasági és jogi hatásai

1.2.4. Eredetvédelmi rendszer átdolgozása

2006. február 3.-án jelent meg az FVM (Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium) miniszteri rendelet a **Nagy-Somlói borvidék védett eredetű borairól**.

A közelmúltban elfogadott **EU-s borrendelet** kimondja, hogy a minőségi borok koncepciójának alapja a bor földrajzi eredetéből származtatható különleges minőségi jellemzők előtérbe helyezése.

Az EU borrendelet kimondja, hogy az eredet megjelölés alapja, hogy a bor minősége, jellemzői alapvetően vagy kizárólag egy adott földrajzi környezetnek és az ahhoz kapcsolódó természeti és emberi tényezőnek köszönhető.

Mindebből következik, hogy a **somlói eredetvédelmi rendeletet és a teljes somlói eredetvédelmi rendszert át kell dolgozni** és az átdolgozás alapja az egyedi termőhelyek összetett, sokszempontú, interdiszciplináris értékelése kell legyen.

1.3. A Somlói Bor- és borvidék marketingje - lásd 7.1. fejezetnél

1.4. Egyéb gazdasági ágazatok fejlesztése, megtartása

1.4.1. Erdőgazdálkodás

A Somló környékén a felelősségteljes tájhasználat, a táji természeti értékek megőrzése érdekében mindent meg kell tenni a meglévő erdőségek megőrzéséért, védelméért.

A Somló tágabb környezetét tekintve igen jelentős nagyságú az erdő, amely minden bizonnyal tovább fog növekedni. Az erdészeti fejlesztések tudatosan **összehangoltan** kell, hogy történjenek és meg kell alapozzaniuk egy térségi fafeldolgozó, **fára alapuló ipari jellegű gazdasági beruházást.**

Mind a táji, természeti, mind a hosszú távú gazdasági érdekek a **honos fafajok telepítését** helyezik előtérbe. Az akácok terjedését meg kell állítani és a természetközeli honos társulások létesítését kell támogatni!

Az erdőterületek növelése, a meglévők szakszerű, természetközeli gondozása az éghajlatváltozás elleni védelem (alkalmazkodás) fontos része; a mikro-, illetve mezoklíma befolyásolásának egyik legjobb eszköze.

A Somló tágabb környékén délről a **vásárhely-jenei Püspöki-erdőhöz csatlakozó területek** erdősítésével lehetséges a mikrotérségre is kedvező hatást gyakorló nagy kiterjedésű erdőterületeket fejleszteni, illetve megtartani. Északon pedig a szőlősi-dobai erdőterületek kapcsolódnak nagy összefüggő erdőségbe a pölöskei, pápasalamoni és kúpi erdőterületekkel. Itt is a **meglévő erdőkhez kapcsolódva** célszerű az erdő területek növelése.

1.4.2. Mezőgazdaság helyi értékeken alapuló fejlesztése, jellegzetes helyi somlói termékek létrehozása

A természeti erőforrások egyre gyorsabb ütemű felhasználása a gazdasági tevékenységek hatásaként, a környezetbe kibocsátott szennyező anyagok következtében jelentős mértékben romlott. E folyamatot érzékelve az EU már 1992-ben rendeletben fogalmazta meg, hogy a mezőgazdasági tevékenységbe környezet-, természet- és tájvédelmi, valamint vidékfejlesztési célokat is integrálni szükséges. Az AGENDA 2000-ben pedig megfogalmazták az EU új többfunkcionális agrármodelljét, amely célja a gazdaságilag hatékony, ugyanakkor környezeti szempontból fenntartható mezőgazdaságot alakítsa ki, mely képes hozzájárulni a vidéki térségek integrált fejlesztéséhez.

A Somlói mikrotérség, de akár a Somló tágabb környezete, a Somló - Marcal-mente Natúrpark térsége akkor marad életben, akkor lesz 'versenyképes', ha a táji adottságoknak és az éghajlatnak megfelelő **sajátos termelési kultúrát** hoz létre.

Az adottságokhoz alkalmazkodó környezet- és tájgazdálkodás olyan földhasználati rendszereket jelent, amelyek a **termelés igényeinek kielégítése** mellett biztosítja a **növény- és állatvilág védelmét**, a **biodiverzitás és tájkarakter fenntartását** és a vidéki térségek harmonikus fejlesztését.

A Somló-környéken csak olyan mezőgazdálkodás hozhat sikert, amely úgy állít elő értékes, egészséges és biztonságos élelmiszereket és egyéb anyagokat, hogy közben megvédi a talajokat, a vízkészletet, az élővilágot s megélhetést ad a vidéki embereknek, akik így tudják megőrizni hagyományos kultúrájukat.

- szükséges a **környezetgazdálkodás**, a térfunkciók harmóniájára törekvő földhasználat megtervezése a helyi termőhely, illetve gazdálkodási tradíciókra alapozva a tulajdonosok, gazdák bevonásával a térségi önellátást is figyelembe véve,
- szükséges az alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése, s a minőségi mezőgazdasági termékeket előállító kistermelők támogatása, tájspecifikus termékek előállítására
- szükséges a **helyi terméket feldolgozó** és késztermékké alakító térségi feldolgozók, **tárolók** létesítése, ezzel párhuzamosan a **termelési és értékesítési hálózatok** és az integráció kialakulásának a támogatása
- a helyi termékek értékesítését a helyi termékeket bemutató **kiadványok** készítésével és azokat a (bor)turisztikailag látogatott helyeken való kihelyezésével elő kell segíteni.

- szükséges a kis- és középirtokok **együttműködése**, termelői, feldolgozó vagy értékesítési csoportok létrehozása,
- szükséges a gazdák, földtulajdonosok tájékoztatása, **képzése** a többfunkciós mezőgazdálkodás, illetve a környezetkímélő, korszerű területhasználat és technológiák megismertetése
- szükséges a **gyepterületek** és az **állattartás növelése** és a helyi **vágóhíd, húsfeldolgozás** fejlesztése,
- A településrendezési tervekben törekedni kell a **mozaikos tájszerkezet** és az élő felületek (biotópok) összefüggő hálózatának kialakítására.

1.4.3. A gazdaság fejlesztése

A Somló-vidéken a lehető legnagyobb mértékben törekedni kell a **tájegység önálló termelésére a helyi mezőgazdaság, ipar, kereskedelem, egyéb szolgáltatások fejlesztésére**. Az önálló termelés bizonyos élelmiszerekből, egyes ipari (pl. faipar) termékekből, valamint energiatermelés szempontjából a teljes önellátás felé kell, hogy elmozduljon. Hiszen a szállítási költségek jelentős árdrágulást okoznak, a helyi termelés pedig munkahelyeket működtet.

Az egyre emelkedő energiaárak és a tájegységben lévő, egyre növekvő nagyságú erdők pedig felvetik **egy fafeldolgozó, faipari üzem, kádárműhely** létesítésének lehetőségét és a fahulladékból, nyesedékből, szőlővenyigéből helyi hőenergiát előállító közösségi célú energiatermelő berendezések létesítését.

- Pályázati segítséggel a helyi **mikro és középvállalkozások megerősödését** szolgáló programok kidolgozása,
- helyi termékek presztízsének emelése a **Somló, Somló-vidék márkanév** tudatos használatával,
- a településrendezési tervekben kijelölt gazdasági területekről a potenciális befektetők számára **ismertető anyagok** készítenők, mely dokumentumban a terület adottságai, lehetőségei mellett a környezetkímélő technológia és esztétikus megjelenés követelményei is kiemelésre kerülnek,
- a **megújuló energiahasználat** lehetőségeinek értékelésével ki kell dolgozni a mikrotérség alternatív energiagazdálkodási lehetőségeit,
- a rurális térségek, így a Somló-környék létalapja a **természetközelségben** van és ezért mindenképp a gazdaság területén is a **természetközeli fejlesztések** vihetik előre a térséget. A klímakatasztrófiával terhelt világban az energia, víz és élelemtermelés terén önellátó kistérségekben, mikrokörzetekben marad fenn az élet.

2. Tájji, természeti értékek védelme, a védelmet figyelembe vevő fejlesztések

A Somló jövőképében meghatározó cél a tájji, természeti értékek védelme. A felelősségteljes tájhasználat, a természetvédelem az egész mikrotérségben az élő elemek megőrzését, fejlesztését, a mezőgazdasági és az ipari jellegű tevékenység káros hatásának csökkentését, az élővilág gazdagítását szolgálja. A természet védelme egyúttal a tájképi elemek és a kivételes szépségű Somló megőrzését is elősegíti.

A tájji, természetvédelmi szempontból legértékesebb a Somló-hegy, amely 1993 óta országosan védett természeti terület, **Tájvédelmi Körzet**.

2.1. A Somló Tájvédelmi Körzet fejlesztései

A Tájvédelmi Körzet (TK) két részből, egyrészt a TK 15%-át kitevő **fokozottan védett hegytetői területből** (platóból), másrészt évezredek óta szőlőtermesztéssel hasznosított **„gazdálkodói zónából”**, a szőlőhegyi részből áll.

Ezt a tájhasználati jelleget a jövőben is **fenn kell tartani**. A területek jellegéből következik, hogy a természeti folyamatok elsősorban az utóbbi 120 évben visszagyepesedett, beerdősült hegytetői részen érvényesülnek.

E fokozottan védett területen a földtani, kultúrtörténeti, természeti értékek bemutatása, a bakancsos turizmus feltételeinek kialakítása tűzhető ki célul a tömeges turizmus kizárásával.

2.1.1. A Balatonfelvidéki Nemzeti Park (BNP) kezelési tervével összhangban a fokozottan védett területeken a cél:

- az értékes földtani képződmények - bazaltorgonák, sziklák, sziklafalak - védelme,
- a természetes erdőtársulások, növénytársulások, védett növényfajok megőrzése,
- a tájidegen akácosok visszaszorítása, a bozotosodás korlátozása, továbbá a gyepterületek feltörésének megakadályozása,
- a védett fajok élőhelyének megőrzése,
- a Vár állagmegóvása, helyreállítása,
- sárkányrepülés végleges tiltása,
- a természetközeli jelleg és a főbb tájképi elemek, kilátások megőrzése, fenntartása.

2.1.2. Tájvédelmi Körzet „gazdálkodói” szőlőhegyi zónájára vonatkozó természetvédelmi célkitűzések:

- a szőlőterületek elaprózódásának megállítása és a jelenleginél nagyobb szőlőterületek kialakítása,
- a Somló-hegyen korábban elterjedt hagyományos szőlőfajták termesztése,
- környezetkímélő (bio, biodinamikus vagy integrált) szőlőtermesztés megvalósítása,
- a növényvédelmi előrejelző rendszer mindenki számára elérhetővé tétele,
- a források kiemelt védelme, az elfolyó vizek hasznosítása,
- a szőlőhegyi épített értékek (támfalak, kőképek, présházak, kápolnák) megőrzése,
- a fő tájképi értékek megőrzése,
- tájba illő pihenőhelyek létesítése,
- a pannon táj kimagasló hangulatú szőlőhegyének megőrzése, a legértékesebb részek történeti tájként való szabályozása,
- a szemétkézeltetés korszerű, környezetkímélő megoldása a hegyközséggel és az Önkormányzatokkal közösen,
- a kútúrás és az illegális szennyvízelhelyezés ellenőrzése,
- tájba illő épületek engedélyezése, a meglévő épületek hiteles felújítása.

2.1.3. Tájvédelmi Körzet bemutatásának fejlesztése

- A **Kitaibel Pál tanösvényt** a megújított **borutakkal szervesen össze kell kötni**. Több helyen lehetőséget kell teremteni a fokozottan védett terület, illetve a gazdálkodási zóna közel eső értékei között a kapcsolatra.
- A **Kitaibel Pál tanösvényt** a hegytető egykori szőlőkultúrájáról szóló ismeretekkel, a meglévő pinceromok feltárásával, bemutatásával bővíteni kell.
- A **Szent István kilátó** épületének felújítását folytatni kell és a természeti, táji értékeket bemutató kiadványok, előadások, ismertető leírások bemutató helyévé kell fejleszteni.

2.1.4. A mikrotérség egyéb természeti, táji értékei

Természetvédelmi szempontból a Somló-hegy országosan védett terület. Tekintettel, hogy a védelem nagy részben a „jellegzetes táji, tájképi adottságok fenntartása” a kultúrtörténeti értékek megóvása érdekében történt rendkívüli fontosságú a **hegyre való rálátás megőrzése, a hegyről feltároló látvány védelme**, valamint a **Tájvédelmi Körzet határán kívüli védett, vagy értékes táji elemek megőrzése, és bemutatása, védelme, a terület fejlesztéseinek esztétikai, táji megjelenése.**

Ennek érdekében:

- a hegy körüli területeken nem javasolt az erdőterületek növelése,
- szántó, legfőképp gyeppel használat javasolt, amely a rálátás lehetőségét megőrzi,
- közvetlen a Tájvédelmi Körzet területén és a tájképvédelmi terület övezetén belül létesítendő építmények létesítéséhez látványtervet kell készíttetni,
- a dobai Törökdombok - ex lege védett halmok - gyepesítése és a Somló-környéki vonzerők közé való beemelése, ismertető táblák kihelyezésével,
- a vásárhelyi Holt-tó országosan védett természeti terület szakszerű gondozása az egyedi élővilágú rét, vizenyős terület biológiai gazdagságának és tájképi változatosságának fenntartása,

- a vásárhelyi és jenei határba eső erdők öreg tölgyeseinek védelme és a turista-, illetve lovaglótutak által történő bemutatása,
- a Zichy (Somlójenő) síremlék körüli erdőréssz helyi védett területté nyilvánítása.

2.1.5. A dobai Erdődy-kastély és parkja

Méltatlan állapotban lévő értéke a mikrotérségnek a dobai Erdődy-kastély és parkja. Fényes Elek 1851-ben Magyar Országának leírása című művében azt írta „gróf Erdődy Kajetán földesúr pompás kastélya s felséges angolkertje az elsők közé tartozik az egész birodalomban.”

A történelmi park egy részét (75,3 ha) Veszprém Megyei Tanács 1977-ben megyei szintű természetvédelmi területté nyilvánította, ám a település önkormányzati testülete ezt nem erősítette meg a megyei védelem megszűntekor, így **jelenleg a park nem védett.**

A műemléki nyilvántartásban 1993-tól **a kastély mellett 52,16 ha park területre terjed ki a műemléki védettség.** Fokozva a bonyodalmat az egykori parkból 47 ha a Műemlékek Nemzeti Gondnoksága, 31 ha pedig a Balaton-felvidéki Erdő és Fafeldolgozó Gazdaság vagyongazdálkodásában áll. A kastélyban üzemelő megyei önkormányzat felügyelete alá tartozó pszichiátriai kórházi részleg sorsa évek óta kérdéses.

Változást hozhat a park sorsában az, hogy Alföldy Gábor kertépítész rendkívül alapos 4 kötetes munkája - az Erdődy park történetéről és értékeiről - Európa Nostra pályázaton 2. díjat nyert 2008. májusban. A kutatómunka helyreállítási tervet és részletes javaslatot tartalmaz, amelyet e koncepció készítésénél felhasználtunk.

Az Európa Nostra díj kivételes lehetőséget ad arra, hogy a park felújítására, helyreállítására sikeres pályázat készüljön, mindössze egy megvalósíthatósági tanulmányt és a most élő KEOP pályázat készítését kell finanszírozni.

A park felújításánál a következő szempontokat kell figyelembe venni:

- a park teljes területén az **egykori kompozíció főbb elemeit** helyre kell állítani,
- a park teljes területét **történelmi kertté** kell nyilvánítani, a védettség kimondásáig **helyi védelem alá kell helyezni.**
- **megvalósíthatósági tanulmány** és pályázat készítendő a kutatómunka alapján a park helyreállítására (a teljes kastély-együttes hasznosítását egységesen kezelő megvalósíthatósági tanulmány részeként)
- az **erdészeti ütemtervbe sorolt egykori parkterületeket** át kell sorolni parkterületté, zöldterületté,
- a helyreállítás első lépéseként az egykori meghatározó értékű **kilátást biztosító nyiladékokat** kell kitisztítani,
- A **településrendezési tervben** a kilátás (nyiladékok, látványtengelyek) folytatását meg kell tervezni és le kell szabályozni,
- a teljes kastély-együttesre értékvizsgálatot követően **egységes építészeti és kertépítészeti koncepcióterv** készítendő, hogy milyen funkcióra, használatra alkalmas az értékek, a műemléki jelleg megőrzése mellett,
- a halastavak revitalizálандóak, a tómedrek kotrását követően a **halastó rendszer** visszaállítandó,
- felülvizsgálandó a **Hajagos-patak vízkészlet gazdálkodása** és vízügyi szakvélemény készítendő különös tekintettel az új noszlopi halastavak vízkivételére,
- a magántulajdonban lévő egykori kastélyparki területeket meg kell vásárolni, állami gondozásba kell venni,
- a 19. században a kastély és a park létesítésekor kialakított külterületi útvonalakat lovagló vagy turistaútként helyre kell állítani,
- az egykori park területét le kell keríteni a Hajagos-csatorna vonalának kivételével),
- a parkon belüli kerítések, illetve az 1945 után épített épületek elbontandók,
- a fákat pusztító fagyöngy irtását a parkon belül és kívül az önkormányzat és az erdészet segítségével el kell végezni.

2.2. Természetközponjú vízgazdálkodás kialakítása

A természetközeli tájgazdálkodás alapja a vízháztartás szélsőségeinek lehetőség szerinti kiegyenlítése, a csapadékban gazdag időszakok vízbőségének megőrzése. Ez a cél a vizek visszatartását megvalósító vízrendszerrel érhető el. Miután a visszatartott vizek minősége romlik, ezért a vízrendezést úgy kell megvalósítani, hogy **minél nagyobb mennyiségű vizet tartsunk vissza minél kisebb minőségromlás mellett.**

A mikrotérség területén a Hajagos- és a Torna-patak mentén szükséges a természetközponjú, ökológiai alapú vízgazdálkodás megvalósítása.

2.2.1. Ökológiai alapú vízgazdálkodás Hajagos patak vízgyűjtőjén

A Hajagos-patak revitalizációja, természetközeli vízfolyássá alakítása és a vízháztartás, vízkészlet-gazdálkodás átfogó vizsgálata átlépi a mikrotérség kereteit. A - térség kiemelkedő értékeinek tekinthető - dobai Erdődy-kastély parkjában lévő halastavak felújítása, újbóli „üzembe helyezése” a Hajagos-patak megfelelő mennyiségű és állandó, jó minőségű vízhozamának függvénye.

Feladatok:

- A Hajagos-patak eredetétől (Magyarpolány) tágabb Somlói-térség határáig (Dabrony) szükséges **revitalizációs terv** készítése,
- a Noszlopon létesült új halastavak és a történelmi tájként szabályozandó Erdődy-kastélypark felújítandó halastavai között **vízhasználati megegyezés** szükséges az állandó vízhozam biztosítása céljából,
- a patak revitalizáció, az egyeztetett vízkészlet-használat az érintett önkormányzatok, a tulajdonosok és a Hajagos-patakért felelős Vízitársulás, valamint a vízügyi hatóság **összehangolt munkájával** valósítható meg.

2.2.2. A Torna-patak rendezése

A mikrotérség legbővizűbb folyója a Csehbánya felett eredő, a számos ipari üzemmel rendelkező Ajka városán átfolyó, szennyezett Torna-patak. A mikrotérségen áthaladó szakaszát végig szabályozták, lemélyítették és **csatorna** jelleggel alakították ki úgy, hogy a természetes vízparti galéria növényzetet kiirtották. Korábban a Torna-patakkal párhuzamosan kialakítottak egy Malom-árkot, amely Somlónásárhely, Somlójenő, Tüskevár malmainak kerekére hajtotta, vezette a vizet. A csatornává alakított patak mellett szükséges a galéria növényzet telepítése és víztározó tavak létesítése. Természetesen a patak teljes hosszában nem lehetséges a természetközeli jelleg visszaállítása, de a településrendezési tervben szabályozott területeken meg kell valósítani a vízvisszatartást és a növényzet telepítését.

Feladatok:

- A természetközponjú vízgazdálkodás során a Torna-patak mentén a történelmi patakmedrekben és a mélyfekvésű patak völgyekben **tavak, vízvisszatartó tározók létesítendők** (Somlónásárhely - Somlójenő között, illetve Tüskevár alatt),
- a Torna-patak **vízminőségét javító intézkedési terv** dolgozandó ki az ajkai önkormányzat és a vízügyi hatóság együttműködésével.

2.3. Somló - Marcal-mente Natúrpark létrehozása

A Natúrpark egy többszínű, jellegzetes értékes tájegység megőrzésére, fejlesztésére, működtetésére alkalmas szervezeti forma. A Natúrpark alapvető céljai között szerepel a természeti, kulturális értékek védelme mellett a terület turisztikai, gazdasági potenciáljának növelése, a vidékfejlesztés is. A Somló-környék és a Marcal-mente egymástól élesen különböző természeti, gazdasági és turisztikai adottságai egy rendkívül sokszínű, változatos természeti és turisztikai körzet létesítésére adnak lehetőséget.

A Natúrpark létrehozásával megvalósul a **Somló környéki táj egységes védelme**, az ökoturizmus közös fejlesztése és a Somlói mikrotérségen kívüli értékek, vonzerők, gazdasági lehetőségek szerves egységben való bemutatása, fejlesztése.

A cél egy hosszú távon is fenntartható, működő szervezet létrehozása, amely a gazdaság, a turizmus fejlesztése mellett az értékvédelmet, a természetközeli tájhasználat megvalósítását szolgálja.

Konkrét feladatok:

- az együttműködés lehetőségeinek maximális kihasználása a Somlói mikrotérség és a Marcal-menti települések, illetve a Somlót körbevevő városok (Ajka, Devecser, Pápa) között,
- a Natúrpark működéséhez szükséges gazdasági alapok biztosítása pályázatok révén,
- a két mikrotérség turisztikai értékeinek komplex összefogása, többszintű turisztikai koncepció kidolgozása és a turisztikai létesítmények működtetése, a forgalom szervezése,
- a kerékpár-, lovagló- és ökoturista utak összehangolása,
- a két mikrotérség vízgazdálkodásának összehangolása különös tekintettel a Hajagos-, a Torna-, a Hunyor-patak, valamint a Marcal-folyó revitalizációjára,
- a két mikrotérség önkormányzatai, kulturális és civil szerveződései, gazdasági vállalkozói között kapcsolatok építése és fenntartása,
- a táji, természeti és művi értékek tudatos védelme,
- a Natúrpark által felvállalt és gondozott értékek bemutatása, ismertetése, a helyi értékek iskolai oktatásba való beépítése.

2.4. Történeti táj kijelölése

2.4.1. Somló-hegy történeti táj meghatározása

A Somló-hegy legértékesebb szőlőműveléssel hasznosított részeit, ahol az emberi munka és természet kivételes értékű tájképet alkot és az építmények s beilleszkednek a környezetbe az örökségvédelmi törvényben szereplő történeti táj kategóriába kell sorolni.

A történeti tájjá való nyilvánítás célja a kialakult kivételes tájjelleg hosszútávon való megőrzése és a településrendezési tervekben ezzel a céllal összhangban történő szabályozása.

2.4.2. Dobai Erdődy-kastély történeti kert

A dobai Erdődy-kastély parkja több mint 170 éve veszi körbe a kastélyt, és teremt egy egészen kivételes környezetet. Az elmúlt ötven évben ez a kivételes érték teljesen elhanyagolt állapotba került, és jelenleg még helyi védelem alatt sem áll. A mikrotérség e kiemelkedő értékének történeti kerteté váló nyilvánítása mind jogi, mind a kastélypark jövője szempontjából fontos. Az EU-s támogatás elnyerése is elsősorban a kiemeltnek minősített parkoknak, kerteknek van esélye.

3. Épített értékek

3.1. Épített értékek védelme, a védelmet figyelembe vevő fejlesztések

A Somló-hegy és környéke viszonylag gazdag mind műemlékekben, mind helyi védelemre érdemes épületekben. Legfőbb feladat a hegyi és a hegy környéki jellegzetes épületek, építmények számbavétele, megőrzésük biztosítása.

A somlói mikrotérség területén 12 db műemlék (5 templom, 1 kápolna, 2 kastély, 2 rom, a somló-hegyi „Taposókút” és egy dobai présház van. Annak ellenére, hogy a mikrotérség kifejezetten gazdag jellegzetes népi építésű épületekben, a Somló-hegy pedig a kárpát-medencei szőlőhegyi építészeti kincstára - az egy dobai présházat kivéve - lakóház, présház még helyi védelem alatt sem áll.

A Somló-hegy egyedisége, hangulata a települések sajátos vonzó jellege, azaz az egész táj építészeti karaktere akkor marad meg, ha sikerül ezeket a jellegzetes épületeket, építészeti elemeket, formákat megőrizni.

A legfőbb feladat az értékes építmények számbavétele, kataszterezése, majd pályázati úton források szerzése védelmük, megőrzésük biztosítására.

3.1.1. Értékes épületek számbavétele, értékktaszter készítése

A Somló hegyen és környékén az országosan védett műemlékek, műemlék jellegű épületek mellett ki kell jelölni a **helyi védelemre érdemes**, a községek, a mikrotérség arculatát meghatározó építményeket (templomok, kápolnák, népi lakóházak, középületek, szobrok, kőkeresztek, picék, prэшázak, kúriák stb.). A mikrotérség településeinek értékközpontú magatartása szükséges ahhoz, hogy felismerjék és megőrizzék az utókor számára a települési értékeket.

Feladatok:

- Helyi védelemre érdemes épületek **kijelölése**
- Somló-hegyi házak, **pincék, prэшázak** védelmi célú kataszterezése, **felmérése**,
- **Temetők** értékközpontú felmérése, védelmének kidolgozása
- **Településszerkezet, utcakép** védelme
- Örökségvédelmi **Hatástanulmány** elkészítése
- Helyi **értékvédelmi rendeletek** kidolgozás, értékes épületek védelme

3.1.2. Védett értékek megőrzése, felújítása és hasznosítása

A helyi védelemre érdemes épületek, építmények tulajdonosait érdekeltté kell tenni, hogy igyekezzenek az eredeti formájukban **megőrizni**, az eredeti formájukra **visszaállítani**, esetleg az eredeti formájukhoz illeszkedően **bővíteni**, korszerűsíteni azokat. Fontos, hogy felismerjék lakóházaik pincéik, prэшázak értékét, és külső erőforrást is találjanak az értékmegőrzésre, illetve felújításra. A megőrzés nem zárja ki, sőt igényli a mai funkcióra, használatra való alkalmassá tételt, mert ez esetben maradnak fent az épületek.

A falvakban gondot jelent az épületek állagának romlása, néhány épület üresen áll. A komfort nélküli, régi építésű parasztházak tulajdonosai nem tudják (nem akarják) ezeket az igen értékes épületeket megővni, megvédeni. Az épületek **funkcióváltásával** elkerülhetővé válhat ezek végleges tönkremenetele. Az elhagyott, funkcióját veszített prэшázak, falusi házak funkcióváltása elengedhetetlen: vendégfogadásra alkalmassá tétele, szálláshálózat kiépítése; közösségi és bemutatási célokra falumúzeum, tájház, mintagazdaság kialakítása.

Ebben a folyamatban az **Önkormányzatok felvásárlással**, átalakítással, használati mód váltás megszervezéssel vehetnek részt, különös tekintettel arra, hogy több olyan **pályázati forrás** is rendelkezésre áll, amely helyi védett épületek közösségi célú hasznosítását támogatja. E mellett a Leader program keretében nyílik még lehetőség finanszírozásra.

A pályázati forrás mellett egy **helyi értékvédelmi rendelet** keretében kidolgozott támogatási rendszer segíthetné még az értékvédelmet, úgy hogy a támogatás forrását az Önkormányzat szintén főként pályázatból biztosítaná.

Feladatok:

- Hasznosítási program kidolgozása
- Pályázati és egyéb források szerzése felújításokra
- Védett értékek tulajdonjogának megszerzése, önkormányzati vagy alapítványi hasznosítás
- Önkormányzati, illetve alapítványi tulajdonú épületek hasznosíthatóságának kimunkálása
- Magántulajdonú épületek felújításához, átalakításához mintatervek készítése
- Örökségvédelmi Hatástanulmányban szereplő irányelvek, változtatási javaslatok figyelembe vétele védett épületek átalakításánál, felújításánál, bővítésénél
- Kulcsfontosságú, épületek megújításának, felújításának megindítása, méltó hasznosítási feltételeinek a megteremtése (vár, kilátó, kastélyok stb.)

3.1.3. Vár felújítása

Somló hegy és környéke épített értékeinek megőrzése és hasznosítása szempontból kiemelt jelentősége van a vár felújításának és hasznosításának.

Somló-hegy és környékén számos kor rajta hagyta a lenyomatát az ókortól napjainkig. A középkor egyik legkiemelkedőbb, megmaradt történelmi ikonja a **Somló vár**. A váron jelenleg folyamatosan állagmegóvási munkálatokat kell végezni, hogy biztonságosan látogatható legyen. A hegy egyik legkiemelkedőbb attrakciójává válhatna a vár, ha **rekonstruálása** megtörténne, így **bemutató-területként** működhetne továbbiakban, illetve helyet adhatna **borvacsoráknak, korhú várjátékoknak**. A vár fejlesztéseit a Balatonfelvidéki Nemzeti Parkkal összhangban kell elvégezni, s a hosszútávon fenntarthatónak kell bizonyulni a fejlesztésekkel együtt a programoknak.

- Rekonstrukciós tervek készítése
- Régészeti munkálatok befejezése
- Vár rekonstrukciós munkálatainak felgyorsítása, s bemutathatóvá tétele
- Balatonfelvidéki Nemzeti Parkkal egyeztetett működtetés és fejlesztések
- Vármúzeum megnyitása

3.2. Esztétikai megújulás

A mikrotérség jövőképe a természetközeli tájhasználatot, a borturizmus - turizmus fejlesztését tartalmazza. A turizmus alapfeltétele a táj vonzó megjelenése, szépsége, rendezettsége. A Somló-környékén ezért egy önálló program keretében szükséges a táj esztétikai értékét rontó megoldások, építmények feltárása, javaslatok kidolgozása a teendőkre és azok helyi munkaerővel való megvalósítása. Ugyanúgy része ennek a programnak a tájból hiányzó elemek fasorok, kertészetileg igényesen kialakított pihenők megtervezése.

Rendkívüli fontosságú a Somló-hegy területén az esztétikailag kiemelten érzékeny területek lehatárolása és a táj fő látványtengelyeinek meghatározása.

3.2.1. Tanulmányterv

Az mikrotérség esztétikai megújulást célzó tanulmányának a következő részt kell tartalmaznia :

- Meg kell határozni a követendő **irányelveket** a környezet esztétikai értékeinek fejlesztésére
- A főbb **zavaró elemeket**, bántó rendezetlenségeket és a megoldási javaslatokat (a települések bel- és külterületén, különös tekintettel a Somló-hegyre)
- A főbb közlekedési utak, megközelítési irányok és a települések felől a **Somló látképet** veszélyeztető, eltakaró elemeket
- A mikrotérség kiemelt jelentőségű helyeiről, illetve a Somló-hegy főbb kilátó pontjairól kialakul/kialakítható a látványtengelyeket
- A közlekedési utak, földutak menti **fasorok telepítését**, kiegészítését különös tekintettel a Somló-hegyről látható tájrészleteken
- A **tájékoztató táblák** egységes rendszerének megtervezését és a táblák kihelyezésének szabályozását
- A **közterületek** állapotának megújítási javaslatát
- A szőlőhegyi tájjelleget meghatározó **területhasználat** és elemek állapotát, jellemzőit és az ebből következő teendőket

A tanulmányban valamennyi feltárt konfliktusra, rendezetlenségre ki kell dolgozni a megoldási (beavatkozási) javaslatokat.

A mikrotérség településein és a Somló-hegyen - részben az elkészített épületkataszter alapján - számba kell venni - az épület állaga vagy megjelenése, minősége következtében egyrészt az **értékes**, a település, illetve a szőlőhegyi táj jellegét meghatározó, másrészt az esztétikailag **bántó**, a településképet illetve a szőlőhegyi látképet, hangulatot zavaró, valamint felújítandó, átépítendő épületeket.

Az épületekre vonatkozó beavatkozásokat a Somló-hegyre készítendő részletes szabályozással, illetve az üres épületek hasznosítására készítendő mikrotérségi programmal összhangban kell meghatározni.

A munkának ki kell terjednie:

- a **települések épületek** esetén az utcaképben, a településképben való elhelyezkedésre
- a **Somló-hegyi épületek** esetén kidolgozandó javaslatoknál az épületek környezetére is.

3.2.2 Közös elvek alapján készülő építésszabályozás

A Somlói mikrotérség folyamatosan változó, ám mégis felismerhető, jellegzetes építészeti kultúráját, a települések egyedi, mégis hasonló tájképi megjelenését, a Somló-hegy évszázadokra visszanyúló népi szőlőhegyi építészetének szerves, de egységes jellegű fejlesztését, megőrzését csak **egységes**, a mikrotérség **mind a négy településére**, illetve a Somló-hegy valamennyi oldalára **ugyanazon építési szabályokkal** lehetséges.

A településekre készülő építési szabályzatot úgy kell elkészíteni, hogy:

- A négy településre **egységes elvek** alapján készüljön
- a kialakult településképi és építészeti jellemzők **megőrzését** és az új épületek építésekor azok környezetbe illő szabályozását segítse, ösztönözze,
- a települések kialakult jellegének megőrzését a nagyszámú **helyi védelemre javasolt épülettel** elősegíti, de úgy, hogy az épületek esztétikai és történeti értékük megőrzésével a mai életminőségnek, igényeknek megfelelően **átalakíthatók**, felújíthatók legyenek,
- a múlt és a jövő **összhangját** szolgálja
- védi azokat az épületeket, amelyek **a szőlőhegyi táj ékkövei**,
- szigorú paraméterekkel meghatározza az **új építésű kisebb pincék-présházak**, hétvégi házak **építési feltételeit**, anyaghasználatot, azért hogy tájba illő, a történelmi hangulatot nem sértő épületek szülessenek,
- **megakadályozza a területek további osztódását**, a sűrű beépítés folytatódását, az osztható, illetve beépíthető területek mértékének növelésével,
- **biztosítja** a mai szakmai és minőségi követelményeknek megfelelő **családi pincészetek, borozók, borpanziók, szálláshelyek, borlátogatói központok építési lehetőségeit** a hegy alsó részén, illetve a hegy alatti területek szabályozási terven kijelölt részein,
- **az építhető funkciók teleknagysághoz kötött szabályozását** biztosítja,
- kiemelt, elsődleges szempontként figyelembe veszi a hegy kiváló szőlőtermesztési **adottságait**, a történeti, építészeti **értékeit** a még meglévő szőlőhegyi hangulatot és **szellemiséget**,
- a **legértékesebb dűlőket** történeti tájként lehatárolja és a nagyüzemi jellegű, illetve egységesen **szőlővel beültetett birtokterületeket** általános **mezőgazdasági területként** jelöli,

3.2.3 Infrastruktúra elemek megújítása - lásd 5.1. fejezetnél

A Somló hegyi infrastruktúra elemek megújítása nem csak a hegy ellátásának javítása szempontjából fontos, de esztétikai jelentősége is van.

3.2.4 Mikrotérségi Főépítész alkalmazása

A természetközeli tájhasználat, a mikrotérség tájképi egyediségének megőrzése céljából ideális lenne egy mikrotérségi főépítész alkalmazása.

A négy Somlói település (esetleg a környező falvakkal együttesen) alkalmazhatná azt a szakembert, aki a történelmi környezethez illeszkedő **építési szabályok érvényesítése** mellett az építési hatóságtól el nem várható tanácsadó **koordináló** szerepet tölthetne be, szorosan együttműködve az önkormányzatokkal és a Nemzeti Parkkal. Munkáját a későbbiek során egy helyi - **Somló - tervtanács** segíthetné, ahol építészek mellett tájépítészek is helyet kapnának.

Különösen a Somló-hegyen kellene a szigorú szakmai elvek érvényesítése, ezért célszerű lenne a mikrotérség legnagyobb értékén, a Somló-hegyen építendő épületek terveit - a környezetet bemutató látványtervvel együtt - építész és tájrendező szakemberekből álló Somlói-tervtanács elé bocsátani.

4. Turizmus fejlesztése

4.1. Borturizmus

A Somló-hegyen a Kárpát-medence - egyesek szerint Európa - legszebb **száraz fehérbora** termelhető. A kialakult birtokszerkezet következtében - igen sok az apró, illetve a kis- vagy közepes birtok - a borturizmus fejlesztése alapvető fontosságú a **kedvezőbb birtokszerkezet létrejöttéhez** illetve kialakulásához.

A hegy a potenciális borminősége mellett egyedülálló esztétikai vonzereje, történetisége, sajátos, ma is érzékelhető szellemisége, jó megközelítési lehetőségei következtében **ideális borturisztikai központ** (kiemelt állomás) lehet.

A borturizmus **mai színvonala** - a változó minőségű borok, a minősíthetetlen higiéniai feltételek, a bizonytalan, nem egyeztetett nyitva tartás, a vendéglátás, vendégfogadás ismereteinek hiánya, a nem megfelelő marketing ismertség, a rossz infrastrukturális feltételek, alig járható utak, ivóvízhiány következtében - rendkívül **alacsony**. Alapvető cél ezen az állapoton **javítani**.

4.1.1. Borutak újragondolása

A **borutak újratervezését** a minőségi bort kínáló birtokok, gazdák a meglévő értékek, illetve a fejlesztések révén létrejövő új elemek (pl.: a régi présházakból átalakítandó múzeum, kulcsosházak, fajtatörténeti bemutató, egyéb természeti, illetve épített értékek stb.) figyelembevételével és a közeljövőben várható infrastrukturális fejlesztésekkel **összehangoltan** kell elvégezni.

- a borutak új nyomvonalainál a **természeti, történeti, építészeti látnivalók** bekapcsolása, bemutatása szükséges,
- többféle különböző **tematika alapján** több egymást időnként átfedő megismétlő borút alakítandó ki,
- megszervezendő egy olyan **Somlói borút**, amely a minőségi bort kínáló pincék mellett a **Somló-hegyi történeti és építészeti értékeit** fűzi fel. E borúton az egyes hegyrészek épített értékei kerülnének bemutatásra a kisparaszti pincétől a nemesi-uradalmi borházakig, illetve a mai új, korszerű pincészetekig. Ugyanezen az elven a **Somló régen és ma termesztett szőlőfajtáit művelő ültetvényeket bemutató borút** tervezhető,
- az újra tervezendő borutakkal több helyen kell **kapcsolatot** létesíteni a hegytetőn lévő Kítaibel Pál természetvédelmi - ökológiai **tanösvénnyel**, amely bővítése során a **hegytető** egykor volt szőlőtermesztés maradványait (**támfalakat, pinceromokat**) is be kell mutatni,
- valójában a **borutak hálózatát** kell kialakítani a természeti, építészeti és borászati vonzerők figyelembevételével és a hálózat találkozási **csomópontjain pihenő és kilátópontokat** kell létesíteni,
- a **pihenő és kilátópontokat** kell létesíteni, mely helyeken kertészetileg rendezett környezetben, lehetőleg őshonos gyümölcsfák árnyékában kényelmes ülőhelyeket, víznyerőhelyeket és WC-eket kell kialakítani tájba illesztve,
- a borutakat, illetve az egyes vonzerőket, látnivalókat egységes, jól látható **táblarendszerrel** kell kijelezni,
- a fejlettebb borturizmussal rendelkező országokban az egyes borozók, borkóstolók nyitva tartása egész évre összehangoltan, előre ismert. A somlói borturizmus is csak akkor fog fellendülni, ha ez az **időbeli, egyeztetett nyitva tartás** megvalósul és azt megfelelő módon a borturisták megismerik,
- Az újjászervezett borutak **állomáshelyeinek minősítését** újra kell gondolni és alapvető fontosságú az esztétikus, higiénés környezet mellett a bor minőségének figyelembevétele is.

4.1.2. Borászati látogatóközpont kialakítása

A világ ismert borvidékein a pincészetek, Hegyközségek, önkormányzatok összefogásával **szőlészeti-borászati bemutató központok** létesülnek.

A Somló történeti, termelési, építészeti, esztétikai, természeti értékei, máig meglévő szellemiségei megújult szőlőtermelése és ugrásszerűen javuló borminősége méltó egy borturizmus (szőlészet-borászat) látogatóközpont létesítésére.

E látogatóközpontban be kell mutatni a **Somló-térség gazdag történetét**, interaktív módon a **szőlészet-borászat fejlődését**, a hegy és a környék **építészeti, természeti emlékeit**, a különböző vonzerőket, a **régi és új fajtákat**, a **szőlőművelés** fázisait, a **szőlőfeldolgozás**, borkészítés hagyományos és mai tevékenységét, folyamatait, a borturizmus állomásait.

E látogatóközpontból **indulnának** a különböző szállítóeszközökön a **borturisták** az újjászervezett borutakra és ez a látogatóközpont lenne a különböző **oktatási, képzési, szakmai borbemutatók és egyéb ünnepi rendezvények** helyszíne. Itt lenne megvalósítható az **összes palackozott somlai-bor kóstolása és megvásárlása**, tárgyalótermek, VIP-páholyok kialakítása, bortrezor létesítése.

A bemutatót tartalmában össze kell hangolni a hegyen létesült többi borászati bemutatóval, s az élő szőlő- és bortörténeti bemutatóval.

- Hegyközségi, önkormányzati összefogás
- Integrált vagy bio szőlőművelés tanfolyamok tartása
- Konferenciák szervezése
- Borászati, szőlészeti bemutató kialakítása
- Somló-hegy értékeit bemutató interaktív kiállítás szervezése
- Élő szőlő és bortörténeti bemutató - régi somlói fajtákat bemutató mintaültetvény létesítése

4.1.3. Borturisták szállítása

A hegyen való távolságok, illetve a hegy és a főbb közlekedési vonalak (vasút, 8-as út) közötti távolság, valamint a „0” tolerancia kiemelt fontosságúvá teszi a borturisták közlekedési és szállás igényeinek többszintű kielégítését.

A hegy szűk és rosszminőségű útjai a mainál nagyobb gépkocsiforgalom lebonyolítására alkalmatlanok, ezért joggal merül fel több nyugati vagy hazai borvidékhez hasonlóan a turisták **traktoron, lovas kocsin** (hintón, szekéren) vagy **lőháton, számaron** történő szállítása. A Somlón kísérletképpen a turisták hegyre való felszállításában **villanyautó** is működött az 1990-es évek közepén, ami az akkori gazdasági körülmények között nem tudott megtérülni. Meg kell vizsgálni kis teherforgalmú **sikló** kiépítését a Szent Margit kápolnához, illetve ennek a nyomvonalát hosszútávon ki kell jelölni a szerkezeti tervben.

A Somló környékén a szekéren való szállítás tűnik a legkedvezőbbnek, de e szolgáltatás bevezetését meg kell, hogy előzze egy alapos gazdaságossági értékelés. Kísérletképpen nagyobb rendezvények idején kell e szolgáltatást elindítani és kipróbálni.

4.2. Turisztikai kínálat szélesítése a hegyen és a környéken

4.2.1. Történelmi turizmus

A történelmi turizmus kialakulásának legfőbb feltétele, hogy a somlói vár felújítása és hasznosítása megtörténik. - **részletesebben kifejtve lásd a 3.1.3. fejezetnél**

4.2.2. Vallási turizmus

A vallási kegyhelyeket, mint a kultúra, az emberi civilizáció bölcsőit, emlékhelyeit fokozott figyelem kíséri a világon. A Somló-hegyen és környékén az államalapító Szent István uralkodása óta az épített és az írásos emlékek alapján jelen van a vallás, ami segítette többek között a szőlőművelés, a bortermelés hagyományának a fennmaradását. Számos országosan és helyileg védett építmény (templom, kápolna, kőkereszt, kőkép), legenda, elnevezés bizonyítja a hegy, a szőlőművelők és az Isten évezredes kapcsolatát.

- Doba és Somlószőlős közötti Miseút felújítása
- A vásárhelyi apácakolostor alapításának millenniumi ünnepe 2010-ben
- A vásárhelyi apácakolostor, s a hozzá kapcsolódó gazdálkodás bemutatása
- Somlóvásárhely központjában álló műemléki védettség alatt álló volt apácavár bemutatása
- Szent Márton út (nemzetközi és országos Villánytól Somlón át Szombathelyig) népszerűsítése
- Zarándok út szervezése Szent István évforduló alkalmából

4.2.3. Lovasturizmus

Az egykoron lovas nép körében továbbra is kedvelt szabadidős tevékenység a lovaglás. A Somló-hegy és környéke változatos tájszerkezete minden lovas és lovashintón utazó számára kellemes környezetet biztosít. Biztosítani kell, hogy **lőháton körbejárható, s megismerhető legyen a Somló-hegy**. Számos szolgáltatás számára kapcsolódási lehetőséget jelenthetnek a lovaglótutak, pihenőhelyek kialakítása.

- **Lovaglótutak** kijelölése, kitáblázása
- **Lovaglőállomások**, pihenőhelyek kijelölése, kiépítése
- **Hegy járhatóvá tétele** lő- és számárháton, hintón és szekéren
- Különböző hosszúságú **kirándulások** szervezése **lőháton, hintón, szekéren**
- **Környező lovardák összefogása**

4.2.4. Kerékpáros turizmus

Egyre kedveltebb kikapcsolódási formává vált belföldön is az ország kerékpárral való megismerése, hiszen bármikor megszakítható, s újratervezhető az útvonal, ezáltal rugalmasan alakítható a program. Somlói Borvidéket **be kell kapcsolni az országos és regionális kerékpárhálózatba**, hogy biztonságosan megközelíthető legyen a Somló-hegy, illetve a kerékpárosok számára célponttá váljon. A **helyi kerékpárbarát infrastruktúra** kiépítése kiemelt feladat, hogy gépkocsival a Somlóra látogatók autójukat letéve kerékpárral is körbe tudják járni a hegyet.

- **Kerékpárutak** építése, kapcsolódás a térségi, országos kerékpárút hálózathoz
- Somló-hegy kerékpárral való megközelítési feltételeinek a javítása
- **Településeken belüli**, illetve településközi kerékpárutak kiépítése
- Kerékpáros **pihenők** építése
- **Kerékpártárolók** építése a településeken és a hegy szoknyáján
- **Kerékpárszerviz**, kerékpárkölcsonzók

4.2.5. Bakancsos turizmus

Az ország gyalogos bebarangolása egyre kedveltebb a természeti értékek iránt fogékony célcsoport részére. A Somló-hegy kiemelkedő csonkakúpja különleges tájélem hazánkban, azonban kicsi területi kiterjedése miatt célszerű más túraútvonalakkal, túrákhoz, borutakkal összekapcsolni.

- Kapcsolódás országos túraútvonalakhoz
- Teljesítménytúrák, emléktúrák
- Somlókörnyéki turistautak létesítése és összekapcsolása a hegyi jelzett bor- és turistautakkal

4.2.6. Vadászturizmus

A térség változatos természeti adottságainak köszönhetően gazdag vadállományban, mely vonzó a külföldi és belföldi vadászok számára. A vadászturizmushoz elengedhetetlen a háttér-infrastruktúra folyamatos fenntartása, elégséges vadgazdálkodás folytatása. A szélesebb látogatóközönség érdekében, a honos vadállomány és a paraszti udvar állatainak bemutatására **vadászpark kialakítása** szükséges.

- Mozaikos tájszerkezet kialakítása, erdőterületek növelése
- **Vadászpark** kialakítása (pl. Somlószőlősön)

- Vadászházak bővítése, fejlesztése
- Vadászat értékeinek, hagyományainak bemutatására, oktatására vadász-erdei iskolák kialakítása (pl. Túskevár)
- A Somló környéki vadásztársaságok összefogása, programjaik összehangolása a Somló egyéb programjaival

4.2.7. Falusi turizmus

A falusi turizmus keretein belül nem csupán **szálláslehetőség** biztosítása a cél, hanem a tájegységre jellemző **gazdálkodási mód, háztáji kultúra** megismertetését is szolgálja.

- Falusi szálláshelyek kialakítása az üres, kihasználatlan jellegzetes falusi házakban
- Falusi vendéglátás
- Paraszttudvar bemutatása
- Helyi termékek árusítása

4.2.8. Kastélyokhoz kapcsolódó turisztikai termékek kialakítása

Doba és Somlószőlős két műemlék kastélya jelentős kultúrtörténeti értéket képviselnek. A dobai Erdődy-kastély esetében az értékhez méltó funkció telepítése a cél, míg a somlószőlősi Zichy-kastély esetében az állagmegóvás az elsődleges feladat, s ezt követően kell elgondolkodni a műemlék épület mellé épített épületkezdmények további sorsáról. Meg kell állítani az épületek további hanyatlását, s új, **turizmus kiszolgálásához kapcsolódó funkciók megtelepedését** kell lehetővé tenni.

Mindkét kastély alkalmas lenne a minőségi turizmus kiszolgálására.

A dobai Erdődy-kastéllyal és parkkal bővebben foglalkozunk 2.1.5. fejezetben.

- Megvalósíthatósági tanulmány készítése, mely feltárja az értékeket, a kastélyok funkcióváltásának teendőit (Somlószőlős - Zichy-kastély, Doba - Erdődy-kastély)
- Kastélyok felújítása
- Kastélypark rekonstrukciója
- Fitness, wellness szolgáltatások

4.2.9. Dobai repülőtér fejlesztése

A dobai kastély funkciójához, illetve a mikrotérség ismertségéhez szorosan kapcsolódhat a kastélyparktól északra lévő sportrepülőtér fejlesztése. A repülőtér alkalmas lesz sportrepülő, illetve kisszemélyforgalmú gépek fogadására, s így a több pénzzel rendelkező, minőségi szolgáltatást igénylő külföldi vendégek is gyorsan elérhetik a Somlót repülővel vagy helikopterrel.

4.2.10. Átfogó somlói turisztikai termék kialakítása

Somló-hegy és környéke gazdag táji, természeti, épített és kultúrtörténeti értékekben. Az egyes települések felismerték az évszázadok folyamán a helyzeti energiából adódó lehetőségeiket, s ezek jelentik a jelenkor turisztikai vonzerejét, melyek kiegészítő eseményei lehetnek az egyes turizmusfajtáknak.

- Borgáta - termálfürdő
- Doba - Koperniczky Enyi István festő kiállítása, alkotóház kialakítása
- Túskevár - régészeti ásatások, képesfa, fazekasok
- Somlójenő - jégverem
- Iszkáz - Németh László szülőháza, kastély lovaglósállóvá alakítása
- Hajagos-patak, Torna-patak - vízimalmok rekonstrukciója, tematikus útvonal kialakítása

4.3. A szolgáltatás minőségének a javítása

4.3.1. Szálláshelyek kialakítása

A turisztikai szolgáltatás egyik alapvető eleme, hogy a Somló-hegyre látogatók számára megfelelő minőségű és mennyiségű **szálláshelyet** biztosítsanak a hegyen, a falvakban, illetve a kastélyokban. Szükséges, hogy ne csak **kiscsoportok/egyének** fogadására kialakított szálláshelyek jöjjenek létre, hanem **nagyobb tömeget is fogadni képes szállások**. A kastélyok (dobai Erdődy-kastély, somlószlósi Zichy-kastély) turisztikai célú hasznosításával minőségi szálláshelyek hozhatók létre hozzájuk kapcsolódó szolgáltatásokkal.

- **Kastélyokhoz** kötődően **minőségi** szálláshelyek kialakítása (Zichy-kastély, Erdődy-kastély)
- **Falusi szálláshelyek** kialakítása az üres, kihasználatlan jellegzetes falusi házakban
- A hegyen lévő üres kihasználatlan **présházak átalakítása**, és egy rendszerben történő értékesítése (Helyi sajátosság, hogy a présházak, pincék a hegyen találhatóak, s ezek több funkciót is betölteni képesek)
- **Középkategóriás, nagyobb tömeget is fogadni tudó szállások** létesítése a hegy lábánál és a környékbeli falvakban
- **Sátorozó helyek** kijelölése

4.3.2. Vendéglátás minőségének javítása

A turisztikai szolgáltatás másik alapvető eleme a jó minőségű vendéglátás, mely minden vendégréteg számára megfelelő kiszolgálást és étkezési lehetőséget biztosít.

- **Étterem, étterem-borozó, borozó, borkóstoló** - meglévők színvonalának emelése, és újak létrehozása a **minőség** jegyében!!!
- **Borvacsorák**
- Helyi gasztronómiai különlegességek készítése és felszolgálása

4.4. Turisztikai marketing - lásd 7. marketing fejezetnél

5. Élhető Somló-hegy és vidéke

5.1. Infrastruktúra fejlesztése a hegyen

5.1.1. Ivóvíz és szennyvíz-elvezetés

Somló-hegyen az infrastruktúrák fejlesztése csak a különböző szakterületek és szolgáltatók **összehangolt cselekvési programja** alapján lehet. Kiemelten meg kell vizsgálni, hogyan lehet a hegy alsó részét **vezetékes ivóvízzel** ellátni, s az egyes alternatívák milyen megnövekedő **környezeti terheléssel** járnak. A Somló-hegyen a vezetékes ivóvízzel való ellátással együtt a **szennyvíz-befogadók/elvezetők** illetve egyedi alternatív szennyvízkezelési technológiák kiépítésre kell kerülnenek.

- Tanulmány és tervek kidolgozása a hegy **ivóvízzel** történő ellátásáról és **szennyvíz-elvezetéséről** (kell-e, hol?)
- Ivóvízzel való ellátás csak szennyvíz-elhelyezéssel, szennyvízelvezetéssel **egy időben** lehetséges
- Ivóvízellátás **közösségi** megoldásainak kidolgozása (közkifolyó, stb.)
- Víz felhasználásának szabályozása
- **Nyilvános WC-k** kihelyezése a borturisztikai érdekekkel összhangban

5.1.2. Elektromos hálózat

A Tájévédelmi Körzet területén támogatni kell, hogy a tájképet vonalas elemeivel feldaraboló **légvezetékeket felváltsák földkábellel**. Fel kell venni a kapcsolatot az **E on Észak-dunántúli Áramszolgáltatóval**, és ki kell dolgozni egy **közös programot**. Kiemelten kell foglalkozni azzal, hogy a milyen módon hasznosíthatók a megújuló energiaforrások a területen

- **Partnerség** kialakítása az E on Észak-dunántúli Áramszolgáltatóval
- **Közvilágítás** megoldása
- Légvezetékek helyett **földkábelek** telepítése
- **Újonnan csak földkábelek** építhetők
- **Megújuló energiák** hasznosítási feltételeinek a vizsgálata, koncepció kidolgozása

5.1.3. Hegyi utak járhatóvá tétele, a vízrendezés megoldása

A szőlőparcellák, birtokok biztonságos megközelítése, valamint a turizmus élénkítése érdekében - a Somló hegy egészére vonatkozó - **közlekedésfejlesztési koncepciót** kell kidolgozni, amely elsősorban az autóval érkező látogatók **parkolási igényeinek** kielégítésére, a **hegyi úthálózat fejlesztésére** adna megoldási javaslatokat. Ezek a fejlesztések nem oldhatók meg a **támfalrendszer** megújítása és a **csapadékvíz-elvezetés rendezése** nélkül. Fontos, hogy a hegyi utak történelmileg kialakult bazalt burkolattal, szabványtól eltérő méretben is megépíthetők legyenek. A hegyi utak felújításához kapcsolódó jogi és pályázati lehetőségeket fel kell tární - szükség esetén egy külön tanulmányban.

- **Közlekedésfejlesztési koncepció** készítése
- Az **útépítés és a csapadékvíz elvezetés csak együttesen** oldható meg;
- **Vízrendezési tanulmányterv** készítése a hegyre;
- **Szabvány alóli felmentés**, helyi jellegzetességű utak tervezése (csésze-szelvény, egyedi víz elszivárgását elősegítő burkolat alkalmazása);
- **Vízmosások** további bevágódásának, eróziójának megállítása;
- Az utak mentén a **támfalak, kőbástyák** rekonstrukciója;
- **Kitérők** építése.

5.1.4. Közlekedés szervezése

A Somló-hegy gépjárművel nehezen járható, a szabványtól eltérő utakon (a kialakult szűk szelvényekben, vízmosásokban), a forgalom racionális szervezése érdekében szükséges a hegyi közlekedés megszervezése a közlekedésfejlesztési koncepción belül a parkolás, a hegy megközelíthetőségének a megoldása.

- **Egyirányúsítás**, körutak kialakítása
- **Kitérők** kialakítása
- **Parkolók** kijelölése a hegy alatt és esetleg a hegyen
- **Közlekedési táblák, információs táblák** kihelyezése;
- A Pincék, a hegytető megközelítésének egyedi módja (Lovas szekér, elektromos autó, Szent Margit kápolnához vezető sikló)

5.1.5. Somló-hegy körbejárhatósága

A hegy alatt futó útnak hiányzik a nyugati oldala a Hegykapu vendéglő és a Tornai Pincészet között. A termelést és a fejlődést is segíti az út megépülése. A szabályozás során vizsgálni kell a hegy alatt futó út országos mellékúttá fejlesztésének indokoltságát, hiszen az út szabályozási szélessége több helyen igen beszűkül, valamint a területhasználat - szőlőültetvények, pincesorok - sem kedvez egy nagyobb forgalmú út kialakításának.

- Hegykapu vendéglő és a Tornai Pincészet között **hiányzó útszakasz** nyomvonalának kijelölése;
- Út **aszfalt burkolattal** való ellátása;
- Út **kiszélesítésének** vizsgálata;
- **Kitérők** építése.

5.2. Infrastruktúra fejlesztése a mikrotérségben

5.2.1. M8 autópálya építése Somlójenőtől és Somlóvásárhelytől délre

A térség legjelentősebb közlekedésfejlesztési javaslata a 8 sz. főút **M8-as autópályává** való fejlesztése. A **hegy és a hegykörnyéki települések közötti kapcsolatok** megőrzése az itt élőknek elsődleges. A táj esztétikai, történeti, hangulati értékeinek megőrzése, az új fejlesztési lehetőségek biztosítása érdekében az M8-as autópálya a Somló-hegy alatt vezetett nyomvonalát Somlójenőtől és Somlóvásárhelytől délre kell áthelyezni. Ez nem csak a településeken élők érdeke, hanem a térségben élőké is, hiszen ha a településeket elvágják a hegytől, abban az esetben megszűnik a kapcsolat a hegyvel, hegyre irányuló turizmus és a település ketté válik, a település és a térség idegenforgalma nem lesz vonzó.

5.2.2. Térségi jelentőségű településközi utak fejlesztése, új utak építése

A cél a **mikrotérség települései közötti közlekedési kapcsolatok és a mikrotérség megközelítésének** fejlesztése, melynek legfontosabb elemei: Doba zsáktelepülés jellegének megszüntetése, valamint a mikrotérség déli elérhetőségének a fejlesztése.

- Doba - Oroszi közötti településközi út - távlatban átépítve összekötő úttá;
- Doba - Somlószőlős közötti településközi út (Miseút) fejlesztése;
- Oroszi - Somlóvásárhely közötti településközi út;
- Somlóvásárhely - Borszörcsök közötti településközi út,
- Somló hegyet dél-nyugatról **megkerülő** településközi út;
- Doba - Somlóvásárhely közötti településközi út korrekciója;
- Gyepűkaján - Dáka között tervezett térségi jelentőségű út (észak-déli irányban, a Somló-hegytől nyugatra tervezett út
- Somlójenő - Külsővat között tervezett térségi jelentőségű mellékút

5.2.3. Kerékpárutak kialakítása - lásd 4.2.4. Kerékpáros turizmus fejezetben

5.2.4. Települések összközművesítése

A települések céljai között kell szerepeljen az **összközművesítés**, valamint a kiépült és majdani kiépülő közművek **rácsatlakozásainak** elősegítése és **ösztönzése**. A közművek esetében meg kell vizsgálni az **alternatív közműpótlók** hatékonyságát, azok alkalmazhatóságát, illetve a **megújuló energiaforrások** hasznosíthatóságát.

- **Szennyvíz-elvezetés és kezelés** a környező falvakban
- Kiépített **gázhálózatra** való folyamatos **rákötések** támogatása
- **Csapadékvíz-elvezetés** megoldása a végső befogadóig (csapadékvíz-elvezetés átalakítása, vízelvezető árkok fenntartása stb.)
- **Közvilágítás** korszerűsítése
- **Megújuló energiaforrások** hasznosítása

5.3. Vonzó lakókörnyezet kialakítása

5.3.1. Településkép megújítása

A településkép megújításával a cél az **idelátogatók véleményének** javítása, illetve a helyben élők **lakókörnyezetének javítása**. A védelemben részesülő építmények helyreállítása, s az épületek méltó hasznosítási feltételeinek megteremtése fontos az értékközpontúság jegyében. A településkép további fontos eleme a **tiszta, rendezett utcakép**.

- Vonzó, a szőlőhegyre jellemző arculat kialakítása Somló-hegyre és környékére
- Települések burkolatlan utcáinak szilárd **burkolattal** való ellátása
- Tiszta, rendben tartott **közterületek** (hulladékgyűjtők kihelyezése, árkok karbantartása, tisztítása, padka fenntartása)
- Rendezett, parkosított **zöldterületek** és köztéri **zöldfelületek**
- **Közmunkások** foglalkoztatása településfejlesztési, környezetalakítási feladatokkal
- A települések léptékének megfelelő **épületek** építése.

5.3.2. Környezetvédelmi intézkedések

A cél a mikrotérség környezeti állapotának fenntartása. Az M8-as autópálya környezetre és lakosságra gyakorolt leendő környezeti hatásait a minimálisra kell csökkenteni. Emellett a lokális szennyező forrásokat meg kell szüntetni.

- **Közmű beruházások környezeti hatásainak vizsgálata** (Somló-hegyen a szennyvíz-elvezetés beruházás elmaradása esetén a talajszennyeződés nagysága növekedni fog, ha megvalósul önmagában a hegy ivóvízzel való ellátása.)
- **M8-as autópálya** tájra és környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálata
- **Lokális szennyező források** megszüntetése
- **Lakosság** öntevékeny környezetvédelmi kezdeményezéseinek a támogatása

5.3.3. Hulladékgazdálkodás

A mikrotérség területén a szilárd hulladék gyűjtése a településeken megoldott, azonban a Somló-hegyi hulladékgyűjtés megszervezése még nem történt meg.

A mikrotérség és a Somló-hegy vonzerejének megőrzése érdekében növelni kell a hulladék-újrahasznosítást, s a Somlójenői hulladéklerakó rekultivációja, és hulladékátrakóvá történő átalakítása mellett tiltani kell újabb térségi lerakóhely létesítését. Mikrotérségi szinten a négy településnek közösen összefogva kell megszerveznie a Somló-hegyi szemétygyűjtést és szállítást - az épületek és a telkek alapterületét figyelembe vevő szabályozással.

- **Hulladékgyűjtő konténer**ek kihelyezése a hegyen, és a hegyi hulladék elszállítás közös megszervezése
- **Szelektív** hulladékgyűjtés hatékonyságának növelése
- **Illegális** törmelék- és hulladék-elhelyezés, anyagnyerő-helyek, vadlerakók **felszámolása**, rekultivációja
- Mikrotérségi és helyi **hulladékátrakó** állomások létesítése
- **Térségi hulladéklerakó** létesítmény **rekultivációja**, új hulladéklerakó kijelölésének a tiltása a mikrotérség vonzerejének a megtartása érdekében

5.3.4. Zöldterületek, zöldfelületek rendezése

A települési zöldfelületek rendezése, azok megújulása, új területek kialakítása, kedvező esztétikai megjelenés biztosítása, fasorok telepítése nagyban hozzájárul a településkép megújításához, a mikrotérség kondicionáló hatásának fokozásához.

- **Zöldterületek** kialakítása, közparkok építése, parkosítás,
- Közterületi **kiültetések**,
- **Virágos Magyarországért** programban való aktív részvétel
- Zöldterületi, zöldfelületi fejlesztések **fenntartása**
- **Sportpályák** környezetének rendezése és fenntartása
- **Temetőterületek** rendezése és fenntartása
- **Játszóterek** építése
- **Gyomnövények** - elsősorban parlagfű **visszaszorítása** érdekében összehangolt irtási akció szervezése
- **Parlagterületek felszámolása**
- **Fasorok** telepítése

5.3.5. Közösségi épületek mintaszerű felújítása

A közösségi épületek funkciójában való megújulása mellett az esztétikai megújulásnak nagy szerepe van a településkép javításában. Példamutató lehet a település **önkormányzati tulajdonú** épületeinek **felújítása**, anyaghasználatban, helyi hagyományos szerkezetek alkalmazásában, színezésbenHa az Önkormányzat mintaszerűen jár el jogosan várhatja el mindezt a község lakosaitól is.

5.4. Településszintű ellátás, szolgáltatások javítása

5.4.1. Kereskedelem, vendéglátás mennyiségi, minőségi javítása

A javuló minőségű turisztikai szolgáltatások mellett kiemelten kell kezelni a helyi közösségek számára nyújtandó **szolgáltatást**, mely egyrészt az **elérhetőség**, másrészt a szolgáltatás **minőségének** a fejlesztését jelenti. A kereskedelmi egységeket úgy kell működtetni, hogy azok nyitvatartásukkal és áru kínálatukkal figyelembe vegyék a helyi lakosok érdekeit. A szolgáltatások (vendéglátóhelyek, kocsmák stb.) minőségének a javulása a turistákat és az átmenő forgalmat is vonzhatja, ez azonban nem járhat együtt indokolatlan áremelkedéssel.

5.4.2. Oktatás, egészségügyi és szociális ellátás mikrotérségi szintű szervezése

A mikrotérség települései önállóan nem tudják ellátni az **alapfokú ellátáshoz tarozó feladatokat**, ezek **működtetéséhez összefogás** szükséges. Tekintve, hogy az aprófalvas térség nagyarányú népességnövekedése nem várható, a szociális és oktatási ellátás mértékének látványos bővülése irreális elvárás. Ezért elsősorban a meglévő intézmények fenntartására, azok folyamatos karbantartására és fejlesztésére; másrészt a hiányzó szolgáltatások térségi összefogással történő biztosítására kell hangsúlyt fektetni. **A meglévő intézmények nem szüntethetők meg.**

- **Somlói Iskola, somlói iskolatársulás létrehozása**

Már az óvodás, az iskolás korúak esetében hangsúlyt kell fektetni a **somlói identitás** elmélyítésére; az oktatásba, nevelésbe be kell illeszteni a somlói öntudatot erősítő programokat, ami későbbi alapját képezheti annak, hogy **a fiatalok ne hagyják el a településeket.**

Törekedni kell arra, hogy a településeken még működő oktatási intézmények továbbra is működhessenek (óvodák), esetleg társulással megtartani őket. Hosszútávon cél kell, hogy legyen egy **Somló Iskola** létrehozása és működtetése. Így az oktatás megszervezhetővé és fenntarthatóvá válna mikrotérségi szinten, s megszűnnének a kifelé mutató iskolatársulási kapcsolatok.

Az oktatás folyamán el kell kerülni a kisebbségek szegregációját.

- Somlói öntudatot erősítő tanterv kidolgozása
- Szegregáció elkerülése az iskolában
- Iskolatársulási kapcsolatok felülvizsgálata
- Somlói iskola közös működtetése Somlónásárhelyen

- **Helyi rendelők megtartása, közös orvosi ellátás**

Az alapfokú orvosi ellátás a településeken megoldott (hetente több-kevesebb napos rendelési idővel). Az orvosi ellátás minősége kistérségi szinten javulni fog a túskevári mentőállomás megnyitásával. Egy helyben lakó, mikrotérségi egészségügyi feladatokat ellátó orvos alkalmazásával a somló-hegy és környékének egészségügyi ellátása javítható.

- Települési orvosi rendelők fenntartása, fejlesztése
- Helyben lakó orvos(ok) alkalmazása
- Túskevári mentőállomás támogatása

- **Idősek ellátása**

Az idősek ellátását települési szinten nem gazdaságos megoldani, ezért szükséges a térségi összefogás. Fel kell mérni, majd ennek alapján kell létrehozni egy **idősek ellátását szolgáló térségi intézményt**, amely igény szerint kiterjedhet az étkeztetésre, nappali ellátásra, otthoni gondozásra, ápolásra, de meg kell oldani az idősek **bentlakásos ellátását** is.

Erre alternatívaként

- egy bentlakásos otthon,
- a Túskevári Szépkorúk falva, valamint
- falusias lakókörnyezetbe vágyó idősek számára a Somló környéki települések parasztházainak komfortosításával és egy egységes ellátási, egészségügyi, szociális, szolgáltatási intézményrendszer kiépítésével újszerű hálózat alakítható ki.

E mellett a helyi közösségek, **nyugdíjasklubok** működése fontos, támogatandó feladata az önkormányzatoknak. A nyugdíjaskorúak aktív részt vállalhatnak a négy település kapcsolatának javításában is.

- Idősek ellátását szolgáló mikrotérségi intézményrendszer létrehozásának vizsgálata
- Nyugdíjasklubok tevékenységeinek a támogatása

5.5. *Közösségi élet, kapcsolatok szervezése*

5.5.1. *Helyi identitástudat fejlesztése*

A **lokális** fontosságának hangsúlyozása miatt a mikrotérségi **identitástudatot** is szükséges támogatni, melynek része a közösségi programok szervezése, programok indítása fiatalok helyben tartására, továbbá a lakókörnyezet megújítása. Fontos, hogy a lakosság aktívan részt vegyen a programokban, azok kidolgozásában, hogy így a programban résztvevők sokkal inkább magukénak érezzék a települést, a mikrotérséget, a hegyet, annak védelmében hatékonyabban fel tudjanak lépni.

- Közös művelődésszervező alkalmazása
- Községi házak közös működtetése, fenntartása
- Községi programok szervezése minden korosztály számára
- Falunap és más évenkénti rendezvények megtartása - aktív részvétel egymás rendezvényein
- Fiatalok számára oktatások, tanfolyamok szervezése
- Lakosság letelepedését segítő intézkedések (területbiztosítás, támogatások, adókedvezmények stb.)
- Lakosság tájékoztatása a településen felmerülő döntésekről, fejlesztésekről, illetve bevonása azokba

5.5.2. *Roma integrációs program kidolgozása*

A kistérségben élő roma kisebbség integrációja különösen fontossá válik. Különböző programok indításával gondoskodni kell az átképzésükről, segíteni kell a lakáshelyzetük javításán. Törekedni kell, hogy a településeken ne alakuljanak ki hátrányos helyzetű szegregált falurészek, melyben tovább romlik a lakásállomány, romlik az életkörülmény stb.

- Felzárkóztatási program indítása a mikrotérségben
- Roma lakosság képzése, hagyományos mesterségek tanítása
- Komfort nélküli házak komfortossá alakítása

6. *Térségi, mikrotérségi összefogás, kapcsolatok*

A hegyen lévő fejlesztéseket együtt kell a települések, a mikrotérség és a kistérség fejlesztési igényeivel kezelni. A somlói települések tagjai az **ajkai kistérségnek**, az **Új Atlantisz kistérségi társulásnak**, továbbá megosztva két helyi LEADER vidékfejlesztési csoportnak. A somlói településeknek nem csak a **belső kapcsolatainak** a fejlesztésére kell nagy figyelmet fordítani, hanem a **külső kapcsolatok** megtartására, azok erősítésére, hogy meghatározó erővé tudjon válni a kistérségben. Tehát a mikrotérségi szintű összefogás jelentősége, hogy ennek eredményeként a kistérségen belül is jelentős szerephez juthatnak a somlói falvak.

6.1. *Összefogás, igazgatási kapcsolatok racionalizálása*

A mikrotérség működéséhez, fejlődéséhez fontos a komplex gondolkodás, ami csak a **környező önkormányzatok összehangolt munkájával** valósítható meg. A történelmileg kialakult kapcsolatokat erősíteni szükséges, mert az összefogás a közös fejlődésnek és a Somló jövőjének egyik záloga lehet. A somlói és a kistérségi érdekeket védő **együttműködésre** van szükség, melyek aktívan alakítják minden téren (oktatás, egészségügy, szociális ellátás, igazgatás) a gazdasági, a társadalmi és a környezeti folyamatokat.

- Települések közötti **együttműködés** elősegítése
- Kapcsolatfelvétel, tapasztalatcsere más önkormányzatokkal és fejlesztési társulásokkal
- **Mikrotérségi igazgatási központ** kialakítása a helyi közigazgatás irányításával
- **Jegyzőségek, körjegyzőségek felülvizsgálata, racionalizálása** (közös körjegyzőség működtetésével, esetleg aljegyző alkalmazásával).

A fenti kívánalmaktól a mai folyamatok - Doba a noszlopi körjegyzőséghez csatlakozik, Borszörcsök marad Kolontárnál és Somlószlós is Kisszólóssal együtt alkot körjegyzőséget - sajnos pontosan ellentmondanak. A hegy körüli infrastruktúra és út fejlesztésével Borszörcsök előbb-utóbb Somlónásárhelyhez, Somlóhoz kellene, hogy csatlakozzon. Ha pedig kiépül az Oroszi - Borszörcsök közötti út, akkor Doba és Oroszi is oda kellene, hogy „vonzódjon” a két Kisszólóssal és Somlószlóssal együtt. Ez lesz az az állapot, amikor somlói identitástudatról, iskolafejlesztésről, mikrotérségi összefogásról lehet majd beszélni.

6.2. Egyéb települések közötti kapcsolatok erősítése

Az Európai Unióban a térségi, kistérségi együttműködések alapuló, **több település összefogásával** létrejövő, illetőleg egymás programjaihoz kapcsolódó projektek többszörös előnyt élveznek. A benyújtható **pályázatok**, az elnyerhető pénzek jelentős hányada **térségi projektekre** vonatkozik. Ezért többszörösére nő egy-egy kistérségi, mikrotérségi társulás szerepe, a társulás munkájába való bekapcsolódás fontossága. A kistérségi kapcsolatok nem csak a közös **pénzszerezés, működés, de tapasztalatadás, információcsere** szempontjából is jelentősek. Az elkövetkezendő években a partnerséget jól értelmező, az együttműködésre kész települések a többiekhez képest jelentős előnyhöz juthatnak.

6.2.1. Kapcsolatok a mikrotérséghez „első körben” kapcsolódó településekkel (Somlóvecse, Kisszólós, Iszkáz, Túskevár, Borszörcsök, Oroszi, Noszlop)

Az ajkai kistérség aprófalvas térségének települései közé tartozik, mind a hegyen „osztózó” négy település (Doba, Somlójenő, Somlószlós és Somlónásárhely), mind a hozzájuk közvetlenül kapcsolódó települések (Somlóvecse, Kisszólós, Iszkáz, Túskevár, Borszörcsök és Oroszi). A Somlóhoz kapcsolódó települések kapcsolata a Somló-heggyel, egymással több évszázados. A gazdálkodásból, a közös történelemből fakadóan továbbá a közigazgatási kapcsolatok miatt **egy területfejlesztési közösségként** lehet őket kezelni.

- **Partnerségi** kapcsolatok kiszélesítése, együttműködés elősegítése
- **Közigazgatási** (körjegyzőség, egészségügyi és szociális ellátás stb.) kapcsolatok megtartása, azok fejlesztése
- **Közös** fejlesztési projektek kidolgozása
- **Egymáshoz** kapcsolódó fejlesztési projektek kidolgozása
- **Közös pályázatok** írása
- **Kapcsolódás a Somló turisztikai kínálatához**

6.2.2. Kapcsolatok a mikrotérség vonzásában lévő városokkal (Ajka, Devecser, Pápa, Celldömölk)

A somlói települések történelmi kapcsolatai a földrajzi közelség, illetve a magasabb szintű szolgáltatások ellátása miatt megmaradt a környező városokkal. Mikroszinten fontos a 8 sz. főúttól délre elhelyezkedő nagyobb vonzáskörzetekkel rendelkező városokkal - Devecser és Ajka - kialakult kapcsolat, mely mindennapos szorosságot jelent a munkahelyi ingázás szempontjából, valamint helyet adnak a magasabb szintű szociális és egészségügyi intézményeknek. Pápa és Celldömölk közelsége szintén hatást gyakorol a térségre. Több ágazatra és szolgáltatásra kiterjedő partnerség fenntartása és fejlesztése a cél a mikrotérségnek.

- **Partnerségi** kapcsolatok kiszélesítése, együttműködés elősegítése
- **Közigazgatási** kapcsolatok megtartása, azok fejlesztése
- **Közös pályázatok** írása
- **Kapcsolódás egymás turisztikai kínálatához**
- **Somló „megjelenése”** kistérségi, városi rendezvényeken

6.2.3. Oktatás, egészségügyi és szociális ellátás mikrotérségi szintű szervezése - lásd 5.4.2. fejezet

6.3. Civil szervezetek

A térség felemelkedéséhez elengedhetetlenül fontos a **helyi civil társadalom részvétele** a fejlesztésekben, a lakosság érdekeinek a **képviselése**, az önkormányzatok és a lakosság **együttműködése**. A civil társadalom fejlesztése garancia arra, hogy az egyes emberek is - a civil szervezeteken keresztül - képviselni és érvényesíteni tudják érdekeiket, képesek legyenek megvalósítani céljaikat. **Több Somló-hegyhez és környékéhez kötődő civil szervezet** is létezik, amelyekre **nem jellemző az együttműködés** a hasonló célkitűzéseik és feladataik ellenére sem.

A helyi vállalkozókkal és civil szervezetekkel történt egyeztetések alkalmával

- Meglévő szervezetek **támogatása**
- Meglévő szervezetek közötti **kommunikáció** elősegítése
- Civil szervezetek **érdekérvényesítő képességének** növelése
- Civil szervezetek **ösztönzése** (együttműködés a térségi, regionális, nemzetközi pályázatok készítésénél, helyi pályázatok kiírása, helyiség biztosítás stb.)

6.4. Összefogás Somló-fejlesztéséért; Somló Tanács létrehozása

Egy olyan **mintaértékű szövetség létrehozása** szükséges, ahol a mikrotérségi **munkamegosztás alapja nem a hatalomra való törekvés**, hanem a **bizalom**, a képességek és lehetőségek reális felmérésére alapuló **összefogás**. A Somló-hegy és környéke mikrotérség komplex fejlesztése érdekében **önkormányzatok**, mindenki bizalmát élvező **civil szervezetek**, **gazdálkodók** összefogásával egy közös érdekeket képviselő, közös fejlesztési irányvonal mentén haladó, területfejlesztési döntéseket meghatározó **szövetség létrehozása szükséges**.

A szövetség képviselői **Somló-tanács** néven rendszeres üléseken egyeztetethetnék elképzeléseiket, s döntéseket hozhatnak a térség fejlődését érintő ügyekben (vízbevezetés a hegyen, útépités a hegyen, Somló építészeti megjelenése, építési korlátozások elfogadása... stb). Konszenzuson alapuló döntéseiket mind az Önkormányzatok, mind a civil szervezetek, mind a vállalkozók tevékenységük, munkájuk, döntéseik során maguk számára irányadónak tekintik, így lehetőség nyílna, hogy a térség egy irányba fejlődjön.

A Tanács munkáját segítő, a döntéseket megalapozó **területfejlesztéssel foglalkozó mikrotérségi menedzsert** kell alkalmazni az önkormányzatoknak közösen, aki az induló projekteket segíteni, illetve irányítani tudja. A projektek megvalósulásával későbbiekben a vezetésével **területfejlesztő társaság** jöhet létre.

6.5. A Somló térségében érintett LEADER csoportok párbeszédének segítése

Somlószőlős a Somló-Marcfal-mente - Bakonyalja LEADER Akciócsoportban, míg Doba, Somlójenő és Somlóságárhely a GEMARA - SOMLÓ KÖRNYÉKE LEADER Akciócsoportban vesz részt, így a Somló-hegyen két vidékfejlesztési csoport is működik. A somlói településeknek a Somló-hegy érdekeit, a hegy területfejlesztő képességét felismerve kell a **két különböző LEADER akciócsoport forrásait** felhasználni. A vidékfejlesztési csoportoknak fel kell ismerni a párbeszéd, az **összefogás** jelentőségét a kistérség érdekében.

Hosszútávon törekedni kell arra, hogy a **somlói települések egy vidékfejlesztési csoportba kerüljenek**. A közös LEADER csoporthoz való tartozás szinte az egyetlen zálogát jelentheti annak, hogy a Somlóra közös fejlesztési elképzelések jöjjenek létre, majd ezeket közösen valósítsák meg.

7. Somló-hegy és környékének ismertsége - marketing

A Somló-hegy , a borvidék hazai borfogyasztó közönség köreiből **sem ismert eléggé**. Ez köszönhető kis területének, a viszonylag kevés minőségi bornak, de annak is, hogy az elmúlt évtizedekben nem fordítottak kellő pénzt energiát a terület, a bor népszerűsítésére. A legfontosabb cél tehát egy átgondolt **marketing stratégia** kidolgozása.

Ez lehet az alapja és az elindítója a terület változásainak, bár fontos, hogy a **marketing** és a **fejlesztések** egymással **párhuzamosan** egymást erősítve történjenek. De leszögezhető egyik sem létezhet a másik nélkül. A fokozatosan bevezetett marketing munka lehetőséget biztosít a párhuzamos fejlesztésre is, így biztosítható, hogy mire a marketing munka komoly eredménnyel jár, a térség alkalmassá válik a kitűzött célnak megfelelően magas minőséget igénylő célcsoport kiszolgálására.

7.1. Bor- és borvidék marketing tevékenység

A somlai bor és a Somlói borvidék minőségének és jó hírnevének feltámasztása, megteremtése az elsődleges feladat mind belföldön, mind külföldön.

- **Borvidéki marketing stratégia** kidolgozása
- **Pályázatkészítés** a stratégia elkészítésére, önálló arculati elemek hangsúlyozására, terroir somlai bor
- **Pályázatok írása** a marketing-kommunikáció valamint borturisztikai szolgáltatások piacra jutásának támogatására
- **Pozitív borvidéki imázs kialakítás**
- **Borászati, szőlészeti látogatóközpont** kialakítása
- **Termelők összefogása, integrálása**
- **Minőségi bortermelés fenntartása, fejlesztése, oktatás + képzés** beindítása
- **Minőséget tükröző árrendszer** kialakítása
- **Borutak, mint helyi értékesítési csatornák fejlesztése**
- **A Somló különleges értékét bemutató borvidéki megjelenés** szakmai eseményeken, országos és nemzetközi jelentőségű rendezvényeken
- **Közös kommunikációs tevékenység** (önálló weboldal, kampányok)
- **Ismertető és irányító jelzőrendszer** kiépítése (táblák, térképek) a hegy közelében, illetve a Somló felé vezető főutak, közlekedési csomópontok mentén minimum három nyelven
- **Nemzetközi szakemberek, szakújságírók** (gasztronómia, borászat) **meghívása**
- **Borversenyek, borkóstolók** szervezése és lebonyolítása ismeretterjesztő előadásokkal
- **Promóciós anyagok** készítése
- **Együttműködés** regionális és országos marketing-szervezetekkel
- **Somlói védjegy** alkalmazása
- a somlai borok helyi bemutatása- **Somlai Vinotéka** a 8 sz. főút mellett
- **A termőhelyek részletes minősítése, a kiemelkedő értékű termőhelyek lehatárolása,** az eredetvédelmi rendszer átdolgozása

7.2. Turisztikai marketing

7.2.1. Borturizmus marketingje

7.2.2. A hegy látnivalóinak bemutatása, népszerűsítése

- **Helyi látnivalók:** Tanösvény, vár, kilátó, kőkonyha, védettség alatt álló kápolnák, taposókút, Somló múzeum, természetvédelmi területek stb.
- **Szórólapok,** kiadványok, ismertető füzetek kiadása
- **Eligazító táblák** elhelyezése a mikrotérségben, illetve a mikrotérségre vezető utak mentén
- **Internetes interaktív borvidéki oldal** szerkesztése

7.2.3. A Somló-környéki turisztikai szolgáltatások, értékek rendszerezése, összefogásuk, együttműködések kialakítása

- **Borturisztikai adatbázis** kialakítása, az egyes borozók közötti összehangolt nyitva tartás bemutatásával
- **Somló-Látogatóközpont** kialakítása
- **Szórólapok,** kiadványok, ismertető füzetek kiadása
- **Honlap** szerkesztése
- **Eligazító táblák** elhelyezése a mikrotérségben, illetve a mikrotérségre vezető utak mentén

7.2.4. Kapcsolódás a kistérségi regionális, országos turisztikai kínálathoz

- **Partnerségi** kapcsolatok kiszélesítése, együttműködés elősegítése
- **Somló „megjelenése”** kistérségi, városi rendezvényeken
- Színvonalas, évenként megrendezésre kerülő **rendezvények** (rendezvénynapotár)
- **Kapcsolódás a Balatoni régió,** üdülőkörzet rendezvényeihez, turisztikai kínálatához